

Jaarverslag 2016

Utrecht, mei 2017

VERSLAG

Inhoudsopgave

1.1 Bestuursverslag 2016	5
1.1.1 Activiteiten en resultaten binnen de werkvelden in 2016	6
1.1.2 Werkveldoverstijgende werkzaamheden	17
1.1.3 Financiële zaken	21
1.1.4 Overige organisatorische zaken	27
1.1.5 Verslag Raad van Toezicht en Raad van Advies	29
1.1.6 Maatschappelijk verantwoord ondernemen	30
1.1.7 Vrijwilligersbeleid NMU	30
1.1.8 Gedragscodes: 9 principes van Good Governance Code Cultuur	30
1.1.9 Vooruitblik 2017 en verder	31
1.2 Verantwoordingsverklaring 2016 Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht	32
1.3 Begroting 2017	34
1.4 Jaarrekening 2016	35
1.4.1 Balans per 31 december 2016	36
1.4.2 Staat van baten en lasten over 2016	37
1.4.3 Kasstroomoverzicht	38
1.4.4 Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening	39
1.4.5 Toelichting op de balans	41
1.4.6 Toelichting op de Staat van Baten en Lasten	44
1.4.7 Ontwikkelingen na balansdatum	49
1.4.8 Ondertekening van de jaarrekening	49
1.5 Controleverklaring	52
1.6 Bijlagen	54

Bestuursverslag 2016

1.1 Bestuursverslag 2016

Algemene informatie

Statutaire naam: Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht
Vestigingsplaats: Utrecht
Rechtsvorm: Stichting

De doelstelling van de NMU is het bevorderen van het behoud, herstel en optimaal beheer van natuur, milieu en landschap in de provincie Utrecht. Deze doelstelling tracht de NMU te realiseren door een proactieve rol in beleidsbeïnvloeding en gebiedsontwikkeling, door het informeren, coördineren en ondersteunen van de lokale en regionale natuur- en milieuorganisaties in Utrecht, en door de uitvoering van projecten gericht op het initiëren van nieuwe duurzame ontwikkelingen bij provincie, gemeenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Juridische structuur De stichting kent de volgende organen:
Bestuurlijke organen:

- Directie;
- Raad van Toezicht.

Adviserend orgaan:

- Raad van Advies.

Raad van Toezicht: Olav-Jan van Gerwen (voorzitter vanaf 9 februari 2016)
Erik Wagener (voorzitter tot 9 februari 2016)
Arthur van Mansvelt (financiën)
Benno Oosterom
Paul van Ruiten
Marianne Kallen-Morren
Jacomijn Pluimers
Conny Groot

Bestuur / directie: Joris Hogenboom – directeur
Josja Veraart – adjunct-directeur

1.1.1 Activiteiten en resultaten binnen de werkvelden in 2016

INLEIDING

Voor u ligt het bestuursverslag van de Natuur en Milieufederatie Utrecht over het jaar 2016. We kijken terug op een op alle fronten dynamisch jaar. We hebben op diverse duurzaamheidsthema's tastbare resultaten geboekt en daarmee concreet bijgedragen aan verdere verduurzaming van onze provincie.

Met dit bestuursverslag geven we inzicht in welke activiteiten en projecten zijn uitgevoerd, welke resultaten daarmee zijn bereikt en met welke financiële middelen. Het bestuursverslag bestaat uit 2 delen. Het eerste deel geeft een beknopt verslag van de activiteiten, de resultaten en de overige organisatorische zaken. Het tweede deel geeft het financiële overzicht.

De werkzaamheden van de NMU worden gefinancierd vanuit verschillende bronnen, namelijk: de basissubsidie van de provincie, de Postcodeloterij en projectfinanciering.

Provinciale basissubsidie

Van de provincie Utrecht ontvangt de NMU jaarlijks een basissubsidie voor de uitvoering van een aantal kerntaken:

- Kritisch volgen van het beleid en aandragen van alternatieven;
- Initiëren en coördineren van het natuur- en milieubeleid van lokale organisaties;
- Participeren in de voorbereiding en uitvoering van provinciaal en gemeentelijk beleid.
- Het aanjagen van nieuwe initiatieven op het gebied van duurzaamheid. Voor deze kerntaak zoekt de NMU doorgaans externe projectfinanciering naast de basissubsidie.

De werkzaamheden die de NMU uitvoert binnen deze kerntaken zijn beschreven in het werkplan 2016 dat de basis vormt voor de toekenning van de basissubsidie. In dit voorliggende jaarverslag wordt – op verzoek van de provincie – over deze werkzaamheden zoveel mogelijk apart gerapporteerd. Dit is echter niet geheel mogelijk. De NMU voert namelijk een deel van deze werkzaamheden uit met financiering van de Postcodeloterij, danwel via projectfinanciering. De basissubsidie dekt namelijk niet volledig de omvang van de werkzaamheden op de kerntaken. De scheiding tussen basisactiviteiten en projecten is mede om die reden niet overal scherp te trekken.

Opbouw inhoudelijk bestuursverslag

Hieronder volgt eerst het inhoudelijke overzicht aan de hand van de volgende thema's:

- Energie en grondstoffen: besparing en kringlopen;
- Rijke natuur en een mooi landschap;
- Duurzame mobiliteit;
- Duurzame landbouw;
- Duurzame stad;
- Werkveldoverstijgende werkzaamheden.

Vervolgens volgt een toelichting op de financiële zaken en de jaarrekening zelf.

Eind 2016 hebben we een jaarbericht uitgebracht. Hierin zijn de highlights van afgelopen jaar in vogelvlucht gepresenteerd.

ENERGIE EN GRONDSTOFFEN: BESPARING EN KRINGLOPEN

Basisfinanciering

De NMU is sinds 2014 aanjager en voorzitter van de Regionale EnergieAlliantie. Dat is het regionale samenwerkingsverband tussen de provincie Utrecht, diverse gemeenten, EBU (Economic Board of Utrecht), NMU en USI (Utrecht Sustainability Institute) met als doel om door krachtenbundeling te zorgen voor een versnelling van de **Regionale energietransitie**. Vanuit deze samenwerking zijn het afgelopen jaar werksessies georganiseerd onder meer rondom de thema's warmteplannen en energieneutrale gebieden (met gemeenten t.b.v. ontwikkelen beleid), biomassa (over de biomassacentrale Utrecht, (ten behoeve van oordeelsvorming door verschillende actoren) en financieringsmogelijkheden. Op 4 juli 2016 is gezamenlijk de Utrechtse lobbyagenda ingediend bij minister Kamp, ondertekend door de bestuurders van de betrokken partijen (U10, gemeente Utrecht, Amersfoort, provincie, EBU en NMU). Verder is er een samenwerkingsagenda opgesteld.

Afgelopen jaar heeft de NMU met behulp van een vrijwilliger de huidige **voortgang van de energietransitie** in beeld gebracht. Conclusie: Provincie Utrecht kent nog steeds slechts 2% duurzame energie. Inventarisatie heeft ook relevante informatie geleverd op gemeenteniveau.

De NMU is in de regio Utrecht de vraagbaak, makelaar en ondersteuner van het netwerk van lokale initiatiefnemers. Vanuit het **Servicepunt Energie Lokaal** heeft de NMU deze lokale energie-initiatieven ondersteund bij het uitvoeren van hun projecten, zowel met energieopwekking, als op het gebied van energiebesparing. Het netwerk bestaat inmiddels uit 45 energie-initiatieven die goed zijn voor ruim 3.500 leden/klanten. Vanuit het Servicepunt zijn diverse activiteiten ondernomen, zoals de Community of Practice Energiebesparing, met 8 energiecoöperaties die met elkaar kennis en ervaring delen. Er is bijgedragen aan de organisatie van 20 lokale bijeenkomsten met in totaal ca. 1.000 bezoekers. Op lokaal niveau zijn verschillende acties opgezet, waaronder gezamenlijke nieuwe projecten, zoals 6 zonnepanelenacties, 8 isolatie- of besparingsactiviteiten, 6 warmtecameraprojecten en 4 projecten rondom het inregelen van CV installaties. Het Servicepunt wordt deels vergoed uit de basisfinanciering en vanuit het programma Duurzaam Door en U-thuis (VNG-ondersteuningsstructuur).

De NMU is betrokken bij **U-thuis** en werkt daarmee aan een aanbod voor energiebesparing bij VvE's, energieambassadeurs en initiatieven van onderop. Op 13 april organiseerden we een succesvolle conferentie (100 deelnemers): *Is het ook warm en comfortabel bij U-thuis?* De beste nieuwkomer en het beste initiatief van de bespaartour zijn beloond met een prijs. 5 oktober organiseerden we samen met de ODRU de vervolgbijeenkomst voor energie-initiatieven, gemeenten en aanbieders met 120 deelnemers. Studenten van de UU hebben onderzoek uitgevoerd naar de barrières in de regio Utrecht bij particulieren. Verder organiseerden we vanuit U-thuis diverse activiteiten waaronder: **3 cursus-avonden voor VvE's** over energiebesparing, 5 trainingen voor **energieambassadeurs (150 in de regio)** en een stappenplan voor energieambassadeurs. Ook hebben we meegewerkt aan innovatieve aanpak Couwenhoven (Zeist) waarbij wordt gewerkt aan ondersteunen van particuliere woningen op weg naar energieneutraal. Hiervoor benutten we de ervaringen van 46 huurwoningen in de wijk die zijn verduurzaamd van label E/F naar label A. Voor de gemeente IJsselstein hebben we samen met Bleeve en Energie-U een isolatiecampagne gehouden met 2 bewonersavonden (160 bezoekers). 50 bewoners doen mee met de isolatieactie en 12 nieuwe ambassadeurs meldden zich. Dit heeft geleid tot ca 100 uitgevoerde maatregelen.

Bestuurlijk netwerk en lobby energie: In 2016 hebben de medewerkers van de NMU diverse gesprekken gevoerd, presentaties gegeven en inspanningen gepleegd om het beleid en het speelveld in de provincie te beïnvloeden. Onder andere heeft de NMU bijgedragen aan de totstandkoming van de provinciale energieagenda (vastgesteld in september 2016), door mee te werken in het provinciale BOB-proces en input te leveren aan de MME Statencommissie over de provinciale rol en inzet van middelen. Daarnaast hebben we ingesproken op diverse Raadsinformatieavonden van de gemeenten, zoals rondom de biomassacentrale in gemeente Utrecht. Dit heeft geleid tot een meerderheid in de gemeenteraad voor de centrale onder de voorwaarden waarvoor wij hebben gepleit. De raad van gemeente Amersfoort hebben we geadviseerd over de kaders van een energielandschap. Helaas heeft dat nog niet geleid tot een positief besluit van de gemeente. (zie ook hieronder bij wind).

Stimuleren windenergie provincie Utrecht. De NMU heeft verschillende activiteiten ontplooid ten behoeve van het stimuleren van windenergie in de provincie. Zoals een windexcursie op 10 mei voor de raadsleden van gemeente Amersfoort, inclusief filmpje van de raadsleden. Dit werd door de raad zeer gewaardeerd en leidde tot positieve reacties over de mogelijkheden in Amersfoort. Helaas kende de besluitvorming rondom energielandschap gemeente Amersfoort een teleurstellende wending tijdens de raadsbehandeling. De NMU heeft 2 keer ingesproken bij de raadscommissie van Amersfoort en daartoe afgestemd met de lokale initiatieven. Vooralsnog heeft dit nog geen meerderheid voor windenergie opgeleverd. Ook nadien heeft de NMU verschillende keren met initiatiefnemers bij elkaar gezeten om plannen te maken voor het creëren van draagvlak en het enthousiasmeren van raadsleden.

Rondom windenergie is met de provincie samengewerkt aan de voorbereidingen van een project, waarbij de NMU ondersteuning kan gaan bieden aan lokale initiatiefnemers en gemeenten. Dit gaat in 2017 van start. De rol van de NMU is drieledig: volgen (en evt beïnvloeden) van het gemeentelijke proces en lobby beslissers (mn gemeenteraad), enthousiasmeren en aanjagen, en het ondersteunen / helpen oprichten van een lokaal (burger-)initiatief.

Projectfinanciering

Dit jaar hebben we met behulp van een stagiair onderzoek gedaan naar de opzet van de **CO2 Bank Utrecht**. Onderzoek heeft geleid tot besluit van bestuur van verbrede focus CO2 bank, die het mogelijk maakt voor meer projecten om in aanmerking te komen. Begin 2016 hebben we met de NMF's de Green Deal Nationale Koolstofmarkt medeondertekend. Tevens opdracht gekregen voor compensatie van 511 ton CO2 voor gemeente Utrechtse Heuvelrug. Dit gaat gebeuren met LED verlichting voor sportaccommodaties in de gemeente.

Inzet op opwek energie

Sinds 2015 werkt de NMU middels het **Programma Grootchalige zonne-energie** aan het versnellen van projecten rondom grootchalige zon. Dit programma werd zowel gefinancierd vanuit de U10, het aanjaagfonds van de provincie Utrecht als door individuele projectsubsidies (zoals gemeente Ronde Venen). In 2016 hebben we via dit programma ruim 50 organisaties ondersteund bij het onderzoeken of zonne-energie aantrekkelijk is op hun gebouw. Daarvoor hebben we diverse tools ontwikkeld waaronder instructies voor gemeenten (hoe om te gaan met eigen daken) en voor sportclubs inclusief stappenplan en aandachtspunten, offertevoorwaarden en een adviesrapport. Concreet hebben we diverse projecten ondersteund, zoals voor de gemeente Nieuwegein bij het realiseren van zonne-energie op twee gemeentelijke daken. Samen met Klimaatroute en de gemeente

Bunnik, doen we een project verduurzamen sportclubs Bunnik. Samen met VSU en Energie-U ondersteunen we 12 sportclubs in gemeente Utrecht, we ondersteunen sportclubs en maatschappelijke organisaties in het U10 gebied en ook 5 agrariërs die met zonne-energie aan de slag willen. We hebben gemeente Lopik ondersteund met een succesvolle aanvraag SDE-subsidie voor het plaatsen van zonnepanelen op hun gemeentewerf en het gemeentehuis.

In 2017 gaan we de uitvoering van de twee projecten voor de gemeente faciliteren. Drie zonnevelden hebben zich gemeld voor ondersteuning: de Bilt, Bunnik en Rijnenburg. Daarbij kiezen we de lijn: ja, mits goed landelijk inpasbaar. Alle geschikte daken moeten de komende jaren sowieso vol gelegd worden met zonnepanelen. Daarnaast hebben we meer nodig zoals ook een aantal zonneweides die goed ingepast zijn (langs infrastructuur, pauzelandenschappen,...).

Begin 2016 hebben de meeste van de projecten die wij in 2015 hebben ondersteund SDE-subsidie aangevraagd. En nog een greep uit de activiteiten: Op 22 mei 2016 was er een feestelijke opening door Lot van Hooijdonk en Pim van den Berg voor plaatsing van zonnepanelen bij 10 sportclubs in de gemeente Utrecht. Meegewerkt aan Utrechtse Zon 10 daagse (22 mei tot 2 juni) met inloopavond over zonne-energie op het stadskantoor en verschillende activiteiten in de stad.

In totaal hebben we 50 zonne-energie projecten verder gebracht, 18 hiervan zijn in 2016 uitgevoerd en een groot gedeelte zal in 2017 uitgevoerd worden. In 2016 is er bijna 1MW opgesteld vermogen geïnstalleerd en de projecten in voorbereiding zijn samen goed voor 4 MW.

Samen met Buurtstroom van Energie-U, werken we aan het project **Collectieve zon gemeente Utrecht**. Daarvoor hebben we website buurtstroom.nl (faciliteert initiatieven postcoderoosprojecten) mee-ontwikkeld en energiecorporatie Haarzuilens ondersteund met 3 casussen. Onze rol ligt in het bekendmaken van het platform voor de initiatieven in de provincie Utrecht en het meewerken aan bekendheid onder bewoners en gemeenten. Samen met VSU en Energie-U organiseren we een collectieve inkoop zonnepanelen voor sportclubs uit de regio Utrecht. 9 clubs hebben zich hiervoor aangemeld.

NMU levert de landelijke projectleider voor het project **Milieustudie Wind op Land** in opdracht van EZ. Doel is om te komen tot meer draagvlak voor wind op landprojecten. Activiteiten zijn: het analyseren van een aantal casussen in het land, komen tot advies hoe project kan slagen, sluiten van een Green Deal ('participatie van de omgeving bij duurzame energieprojecten'), het opstellen van een afwegingskader wind en natuur en het opzetten van een leeromgeving. (draagvlak en participatie, Ruimtelijke Ordening en Succesvolle praktijkvoorbeelden. Op 3 november vond een geslaagd seminar plaats met 100 aanwezigen, waarbij dieper werd ingegaan op participatieprocessen, rol lokaal initiatief en afweging wind en natuur. Tevens is geïnterviewd waaraan behoefte bestaat om kennis te delen. Dit slaat neer in de leeromgeving die in 2017 wordt ingericht. We delen de lessons learnt uit alle onderdelen van dit project.

ASR heeft plannen om een **geothermieboring** te zetten ten behoeve van haar warmtevoorziening en een deel van Rijsweerd. Het belang van de NMU is dat dit op een zo duurzaam mogelijke manier plaatsvindt en dat vooraf nagedacht wordt over de consequenties, de nazorg en de verantwoordelijkheden. De betrokken partijen zijn verenigd in het Goud consortium. In opdracht van de provincie Utrecht hebben we een inventarisatie uitgevoerd van kennisvragen die regionale partijen

en actoren hebben rondom ontwikkelingen van **geothermie**. Dit heeft geleid tot een overzicht in kennisvragen, die momenteel onder meer geagendeerd worden in de verkenning die ASR uitvoert. Daarnaast hebben we bijdrage geleverd aan de regionale STRONG-dag op 19 april, een zienswijze ingediend bij de Structuurvisie ondergrond ten aanzien van het kleine velden beleid en met de gemeente Utrecht een excursie georganiseerd voor de leden van het Goud consortium naar een geothermieboring in België (Mull) over omgevingsmanagement en draagvlak.

Inzet op energiebesparing gebouwde omgeving

In het kader van **Hoogspringers**, een initiatief om alle niet goed geïsoleerde huurwoningen te renoveren naar nul op de meter woningen, ondersteunen we huurdersvereniging de Bundeling met onder meer een communicatietraject. Op 12 september organiseerden we een excursie naar NOM woningen in Heerhugowaard. Daarnaast veel positieve communicatie verzorgd over de Wierselaan (17 eensgezinswoningen Portaal) en Flatmettoekomst.

Het project '**Wel de lusten, niet de lasten**' is nagenoeg afgerond: woningeigenaren zijn begeleid om 30 woningen zodanig te renoveren dat 80% energiebesparing wordt gerealiseerd. Ervaringen zijn onder andere vastgelegd op film en gedeeld op de website www.OpNaarEnergieNeutraal.nl. Het project **Stook je Rijk** (versnelling brengen in de energiebesparingsopgave in de sociale woningvoorraad) kende dit jaar een andere opzet, inclusief nieuwe website (www.stookjeriek.nl). Dit jaar veel focus op communicatie, via 4 landelijke wethouders en het delen van ervaring en kennis. Wethouder Paulus Jansen, gemeente Utrecht was ambassadeur. Tevens brengen we vorderingen in beeld en houden we de corporaties aan hun ambities/afspraken. Op 11 november 2016 was de landelijke Stookjeriek slotbijeenkomst in Utrecht. Nav vraag uit de zaal wordt de STEP-subsidie aangepast. Gemeente Woerden heeft in 2017 ambassadeurschap overgenomen.

Begin 2015 waren we gestart met het project **EnergyX** voor de gemeente Utrecht. Doel is dat studenten inzicht krijgen in hun energielasten, waardoor zij het nut van energiebesparing inzien én energie gaan besparen. Aanpak is driedig: de campagne 'Weet wat je verbruikt', de Battle studentenhuizen en de SSH als het goede voorbeeld als verhuurder. Begin 2016 startte de Battle (samen met Koelestudenten) tussen 20 studentenhuizen. Op 29 april geslaagde slot-event van de Eco Crazy studentenbattle in de Moestuin met veel aandacht pers (AD, RTVU). De Duurzame Doerakken wonnen de hoofdprijs. Uitkomsten studentenenquête is veelbelovend. Ze willen best meer energiebesparen en zelfs meer betalen voor duurzame energie.

Diverse projecten **energiebesparing voor gemeenten en maatschappelijk vastgoed**: Samen met de VSU hebben we een LED lampenactie buitenverlichting voor sportclubs uitgevoerd. Er is hiervoor een selectie gemaakt van 4 geschikte aanbieders gebaseerd op uitvraag naar 10 aanbieders. 15 clubs in de regio Utrecht hebben zich aangemeld, waarvan 9 clubs subsidie hebben aangevraagd begin 2017 en LED verlichting gaan aanbrengen. Voor 2 kerkelijke gebouwen hebben we ondersteuning geboden met zonne-energie. We ondersteunen gemeente Ronde Venen met project energiebesparing bij 8 sportclubs.

Nul-op-de-meter: Sinds medio 2014 is de NMU mede-trekker in het regionale traject om in Utrecht de ontwikkelingen rondom **Nul-op-de-meter** te versnellen. De beweging NOM is op gang gekomen, en steeds meer gemeenten, bedrijven en woningcorporaties doen mee. Inzet van de NMU is gericht op het verkrijgen van commitment van de woningcorporaties, het ondersteunen in het maken van prestatieafspraken tussen gemeenten en woningcorporaties en het betrekken en enthousiasmeren

van huurders en kopers. Daarvoor hebben we onder meer een brief geschreven naar alle colleges en gemeenteraden, met de oproep om in de prestatieafspraken NOM mee te nemen. We zijn het gesprek aangegaan met meerdere gemeenten (Utrecht, Amersfoort, Bunnik, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Lopik en Vianen). Ook hebben we diverse bijeenkomsten en meet-ups georganiseerd, zoals op 27 juni over betaalbaarheid NOM, prestatieafspraken en plek voor NOM-renovaties daarbinnen. 13 oktober persbericht n.a.v. nieuwbouwplannen het Burgje in Odijk, met aardgasnetwerk. Input geleverd bij gemeentesessie met stakeholders.

Ondersteuning gemeenten op energiebeleid

Voor de gemeente Nieuwegein werkten we aan het opstellen van de **Routekaart Klimaatneutraal Nieuwegein**. De analyse van de voortgang van de energietransitie vormt hiervoor de input.

Routekaart wordt onder meer opgesteld op basis van 12 stakeholdergesprekken met o.a. Stedin, Mitros, Samen duurzaam Nieuwegein en een brede consultatieavond met ondernemers en actieve bewoners en een raadsinformatieavond met 40 deelnemers (alle partijen vertegenwoordigd).

In opdracht van de **gemeente Soest** is de NMU gestart met het opstellen van het duurzaamheidsplan van de gemeente: **Energielandschappen Soest**. Plan wordt opgesteld in samenwerking met diverse lokale organisaties, zoals, welzijnsorganisatie Balans, Energie Actief Soest en Bedrijven Platform Duurzaam Soest. Hiermee leveren we input voor de toekomstige duurzame energievoorziening in de gemeente.

Circulaire economie

Sinds 2015 is de NMU de trekker van de samenwerkingsalliantie **Cirkelregio Utrecht**. Dit is een samenwerking tussen gemeente Amersfoort, gemeente Utrecht, de U10, de EBU, het USI, de provincie Utrecht en de NMU. Begin 2016 heeft TNO in opdracht van de alliantie de economische potentie in beeld gebracht van de 10 kansrijke stromen. De alliantie richt zich na een strategische sessie op **biobased economy, matrassen en bouw en demontage en afvalvrije gebieden** en heeft eind 2016 hiervoor concrete doelstellingen afgesproken. 27 mei 2016 heeft de alliantie tijdens de Campus Party een bijeenkomst gehouden voor ca 120 deelnemers, waar 12 regionale allianties hun verhaal hebben gepitcht en met de aanwezigen gewerkt aan versnelling.

Een stagiaire van de NMU heeft kansen verkend voor de hoogwaardige toepassing van biomassa. Dit heeft geleid tot inzicht in potentie, knelpunten en kansen en een ronde tafel op 24 maart waar diverse stakeholders bijeen zijn gebracht. Resultaat: inzicht in mogelijkheden sluiten allianties. Vanuit Duurzaam Door 2016 worden momenteel een aantal kansen tot het sluiten van concrete allianties verder verkend. Op 13 oktober organiseerde de NMU tijdens de Get Connected een ronde tafel met ENECO, waarin de kansen om de ENECO Energycampus ook circulair te realiseren zijn verkend samen met architecten, ontwerpers, start-ups, HU en procesmanagers. Heeft geleid tot interesse bij ENECO voor verbreding van aanpak Energycampus. Momenteel voert de NMU in opdracht van de U10 en als vervolg op het Circulaire Lab afval vrije gebieden (USI) een verkenning uit naar mogelijkheden afvalvrije gebieden en kantoren, zoals rondom de jaarbeurs en de Uithof.

RIJKE NATUUR EN EEN MOOI LANDSCHAP

Basisfinanciering

Voor de kwaliteit van het landschap is een zorgvuldige ruimtelijke ordening essentieel. Deze taak ligt grotendeels bij de provincie en gemeenten. De NMU draagt hieraan bij, samen met collega-

organisaties, door de plannen te beoordelen en in een vroeg stadium van planontwikkeling mee te denken of waar nodig te reageren op plannen door middel van zienswijzen.

In het kader van **Samenwerking Groene Planologie**, waarin Natuurmonumenten en Het Utrechts Landschap (ook financieel) participeren, heeft de NMU zich beziggehouden met diverse lokale issues, met resultaat. In 2016 zijn ongeveer 650 plannen beoordeeld. Plannen buiten de rode contour (ruim 40%) worden nader beoordeeld, wat tot 17 reacties van NMU heeft geleid, zoals de volgende zienswijzen:

- Beroepsschrift bij de Raad van State samen met Natuurmonumenten, vanwege het ontbreken van een milieueffectrapportage bij het bestemmingsplan landelijk gebied Noord, gemeente Stichtse Vecht. Dit beroepsschrift is mede namens Natuurmonumenten en de Vechtplassencommissie ingediend. De zitting bij de RvS is vermoedelijk in mei/juni 2017. 7 reacties zijn mede namens Natuurmonumenten of het Utrechts Landschap ingediend.
- Zienswijze ontwerpbestemmingsplan (OBP) Nieuwe Steeg 4-8a Leersum, gemeente Utrechtse Heuvelrug ingediend. Betreft uitbreiding veehouderij. In zienswijze is oa verzocht om plan te toetsen aan het juiste provinciaal beleid (Herijkte PRV). Uitbreidingen zijn dan in de voorgestelde vorm niet meer mogelijk;
- Zienswijze ontwerpbestemmingsplan (OBP) Partiële herziening bp Landelijk Gebied, kavels Noord IJsseldijk, gemeente IJsselstein. Betreft bouw van 5 woningen op agrarische bestemming. In de zienswijze is verzocht voorafgaand aan de bouw van een woning het indienen van een inrichtingsplan op te nemen in de planregels.
- Zienswijze concept ontwerpbestemmingsplan (COBP) Buurtschappen van Odijk, gemeente Bunnik. Betreft realisatie van nieuwe woonwijk van ongeveer 150 woningen. In de zienswijze is oa verzocht om de wijk aardgasloos te realiseren en de nieuwbouw te verplaatsen naar een locatie binnen danwel aansluitend aan de rode contour;
- Grote bijdrage geleverd aan inspraakreactie geïnitieerd door de Vechtplassencommissie tegen het voornemen een tweede brug over de Vecht in gemeente Stichtse Vecht te realiseren. Brief en inspraak van de VPC heeft, naast bezwaren van omwonenden er toe geleid dat de gemeenteraad op 20 dec 2016 heeft afgezien van een tweede brug.
- Nota van beantwoording zienswijzen over herijking PRS/PRV beoordeeld. Op 24 oktober in commissie Ruimte Groen Water ingesproken op de punten: voorkomen extra mogelijkheden verstedelijking buiten de rode contour en beschermen natuurwaarden bij realisatie zonneweides middels verzoek koppeling te leggen tussen PRS/V en natuurvisie.
- Commotie rondom aan te leggen ecoducten op Utrechtse Heuvelrug. Wij hebben diverse gesprekken gevoerd en van gedachten gewisseld over de bezwaren. Daaruit bleek dat er ook veel misverstanden waren. Nut en noodzaak onderstreept. Uiteindelijk heeft de raad het plan vastgesteld.

Het **Adviespunt Ruimte** van de NMU organiseerde wegens het vertrek van de medewerker RO dit jaar niet de driedelige cursus 'Help, een plan!' over bestemmingsplannen en natuurwetgeving. Deze heeft begin 2017 weer plaatsgevonden.

Vanuit het Adviespunt Ruimte van de NMU zijn ongeveer 20 mensen en lokale groepen geholpen met hun ruimtelijke vragen. Het kan gaan om korte contacten, het beantwoorden van vragen of regelmatig terugkerende ondersteuning bij de verschillende procedurele fases van ruimtelijke ontwikkelingen. We hebben onder meer gereageerd op de omgevingsvergunning voor Verhart, in Montfoort, vragen beantwoord van IVN Wijk bij Duurstede over de nieuwe natuurwet, van bewoners uit Driebergen over

ontwikkelingen bij de schaapskooi en handhaving van gemeente. We hebben advies gegeven aan actiecomité Nieuwe Steeg over de plannen van de gemeente Utrechtse Heuvelrug om 11 nieuwe woningen te bouwen op landgoed Zuylestein.

N226 Maarsbergen: de NMU heeft inspraak geleverd, na oproep door bewoners, naar Provincie Utrecht (MME commissie en GS), samen met UL, NM en UPG. Strekking: zorg voor integraal beleid mobiliteit Heuvelrug, geen upgradering wegen, maximale snelheid naar 60 km/u en compenseer aantasting EHS goed. De besluitvorming over de ondertunneling van het spoor bij Maarsbergen vindt voorjaar 2017 plaats.

Begin 2016 zijn we de samenwerking met **Vitens** gestart. De NMU screent voor Vitens de ruimtelijke plannen. In 2016 zijn 648 plannen voor Vitens beoordeeld. 94 plannen waren gelegen in een beschermingsgebied (waterwingebied, grondwaterbeschermingsgebied, boringsvrije zone of 100-jaarsaandachtsgebied). Deze plannen zijn nader beoordeeld. In 27 gevallen is het gebied onvoldoende beschermd. Dit heeft in overleg met Vitens geleid tot 4 inspraakreacties/zienswijzen. 1 plan is inmiddels aangepast nav de zienswijze van Vitens. Dit betreft Johan van Oldenbarneveltlaan 12/14 Zeist. Evaluatie van het Vitensproject op 19 januari 2017 heeft geleid tot verlengen opdracht in 2017.

Duurzaam waterbeheer: Samen met Vitens gewerkt aan een convenant op het gebied van natuur en drinkwaterwinning. Helaas is het convenant bestuurlijk nog steeds niet ondertekend omdat Vitens nog geen concrete financiering aan projecten heeft toegezegd.

AVP gebieden

De NMU is lid van alle gebiedscommissies in Utrecht en is daar bestuurlijk trekker of participant in een aantal grote projecten. Zo is het afgelopen jaar hard gewerkt aan de nieuwe **Nationaal Park status voor de Utrechtse Heuvelrug** en de verbreding naar heel de heuvelrug. Er is een nieuwe voorzitter benoemd voor het Nationaal Park. De directeur van de NMU zat in de sollicitatiecommissie. De NMU was één van de trekkers voor het gebiedsprogramma en het bidboek voor status Nationaal Park nieuwe stijl. Ook is een plan opgesteld voor het cluster gebiedsontwikkeling en voor het vergroten van bewonersparticipatie. Het Nationaal Park Heuvelrug is helaas niet verkozen in de publieksverkiezing. Dit zorgt er wel voor dat we eind 2016 ons eigen ambitieplan konden maken. Er is een aantal werkbijeenkomsten georganiseerd als basis voor een conferentie in 2017. Ook is gestart met het opbouwen van de community.

In Utrecht West is de directeur van de NMU lid van het DB van de gebiedscommissie, en van de stuurgroep Veenweiden. In die laatste is een innovatieprogramma voor 4 jaar vastgesteld, waarmee praktijkgerichte pilots voor beperken bodemdaling, verbeteren waterkwaliteit en goed waterbeheer kunnen worden uitgevoerd. Als lid van de stuurgroep Groot Wilnis Vinkeveen volgen we de uitvoering van het gebiedsplan dat voorziet in een natuurverbinding tussen de Nieuwkoopse en Vinkeveense plassen. Mijlpaal was de inrichting van de Bovenlanden, waar de afgelopen jaren veel over is gesproken en de NMU met succes heeft ingezet op een natuurlijk peilbeheer waardoor de natuurwaarden sterk zullen toenemen.

In 2015 is voor de gehele provincie onder voorzitterschap van de NMU een **stuurgroep Energieneutrale Melkveehouderij** opgericht, als opvolger van de werkgroep Energie Utrecht West.

Deze heeft een meerjarig traject vormgegeven met hoge ambities voor energiebesparing en duurzame opwekking op melkveebedrijven. Onderdeel van het plan is de ontwikkeling van voorbeeldbedrijven waar andere boeren de mogelijkheden van energiebesparing en -opwekking in de praktijk kunnen testen en zien. De stuurgroep selecteerde in 2016 3 boeren als voorbeeldbedrijven en een groep actieve volgers. Ze hebben een nulmeting uitgevoerd en plan van aanpak opgesteld. Er is een goed bezochte POP-3 werkbijeenkomst belegd die heeft geleid tot subsidieaanvragen voor goede projectplannen, gericht op verspreiding van kennis over energiebesparing naar melkveehouders.

Als lid van de **Kopgroep Akkoord van Utrecht** hebben we mede vormgegeven aan de uitvoering van het natuurbeleid van de provincie. We hebben input gegeven voor de evaluatie van het grondbeleid van de provincie Utrecht. En we hebben met name de uiterst trage invulling van de Groene Contour aan de orde gesteld. De ambitie van 3000 hectare is in 5 jaar pas voor 1% gerealiseerd. Politiek ligt provinciale inzet gevoelig, en LTO houdt de boot sterk af, maar we gaan verder met het verkennen van concrete kansen voor de uitvoering in de praktijk. In Utrecht Oost, Gelderse Vallei zijn we in gesprek met UPG en gebiedscoöperatie O-gen. In West worden verkenningen gedaan naar de verbinding Vinkeveen-Bethunepolder waar de NMU aan bijdraagt.

We hebben samen met onze Oostbroekpartners, Vogelbescherming Nederland en Soorten NL gereageerd op de concept documenten van de provincie ten behoeve van de **implementatie Wet Natuurbescherming 2017**. Dit betrof de Natuurvisie met bijbehorend Biodiversiteitsupplement en het provinciaal beleidskader voor de Wet Natuurbescherming. Een groot deel van onze reactie vormde de aanleiding tot aanpassing of aanvulling van de conceptdocumenten.

Voor de behandeling van de nieuwe wet in PS hebben we meegeschreven aan een gezamenlijke Oostbroek inspraakreactie en we hebben een gezamenlijk persbericht uitgebracht. Mede door onze inspraak zijn er moties aangenomen over het toevoegen van zogenaamde icoonsoorten aan de Natuurvisie en over het in beeld brengen van extra benodigd budget voor het natuurbeleid.

Projectfinanciering

De nacht van de nacht op 29 oktober was een groot succes. Wederom meer activiteiten en bezoekers dan voorgaande jaren. Met **de Nacht van de Nacht** zetten de NMF's al 12 jaar duisternis op de kaart als natuurkwaliteit en vragen we aandacht voor het voorkomen van lichtvervuiling en voor energiezuinige verlichting.

Als NMF zijn we betrokken bij het **duurzaamheidslabel GEO** voor de golfsector, in opdracht van de Nederlandse Golf Federatie (NGF). Wij vervullen de rol als verifieer. We verrichten audits (of heraudits) bij golfbanen die in aanmerking willen komen van een GEO certificaat.

DUURZAME MOBILITEIT

Basisfinanciering

Met de campagne **Gezond op Pad** werkt de NMU op structurele wijze aan het onder de aandacht brengen van het verbeteren van de luchtkwaliteit in de provincie Utrecht en het verbeteren van de gezondheid van de mensen, door de mensen te stimuleren andere vervoerskeuzes te maken. De focus lag sinds begin 2016 op gezonde (fijnstofvrije) bezorging. Alle 'schone' bezorgdiensten werden in de provincie gepromoot. Niet alleen via websites, (mensen kunnen via de website van de NMU een schone maaltijd (zonder fijnstof) bestellen) en flyers, maar ook met google grants. Thuisbezorgd en

Juizz ondersteunden de campagne met een bijdrage. Bij de start van de campagne waren er 30 schone bezorgers en eind 2016 al meer dan 100. Over de andere activiteiten is ook gecommuniceerd, bijvoorbeeld op de website, in onze nieuwsbrief en via social media.

Binnen de campagne boekte de NMU succes door ervoor te zorgen dat naast de e-scooter ook de e-bike door bezorgdiensten met subsidie konden worden aangeschaft. Na lobby vanuit de NMU heeft de gemeente Utrecht haar subsidieregeling voor elektrische scooters verruimd met elektrische fietsen, waardoor ook dit transportmiddel een extra impuls heeft gekregen. Ook heeft de NMU 10 maart inspraak geleverd bij de RIA gemeente Utrecht rondom scooterplan gemeente Utrecht en hebben we steun gegeven aan de invoering van de milieuzone in Utrecht..

Eind 2016 zijn de voorbereidingen getroffen voor de volgende GOP actie: het stimuleren van bedrijven om hun werknemers te stimuleren de fiets of het OV te kiezen voor woon-werkverkeer. In ODRU verband heeft de NMU diverse gesprekken gevoerd en is een plan ontwikkeld om beleidsmedewerkers mobiliteit te ondersteunen met uitrol van projecten **buurtmobiliteit** door inzet ontwikkelde NMU toolkit buurtmobiliteit.

Rondom de **A27 Ring Utrecht** hebben we meegedacht over de voortgang van de plannen. Op 10 mei verscheen het Ontwerp TracéBesluit + MER. De NMU ondersteunde de Kerngroep Ring Utrecht en Milieucentrum Utrecht. We hebben een gezamenlijke zienswijze geschreven en reuring veroorzaakt, met oa informatieavond (31 mei, 150 bezoekers) en demonstratie 5 juni; ook is aandacht gevraagd bij de Haagse politiek, m.n. voor de enorme extra kosten en risico's als gevolg van de twee maal 7 rijbanen ten opzichte van een iets smallere variant. De NMU heeft samen met lokale milieu- en bewonersorganisaties, op 28 november aan de Tweede Kamer een petitie aangeboden met 8.700 handtekeningen tegen de verbreding van de snelwegen rond Utrecht. De Tweede Kamer heeft desondanks najaar 2016 besloten de Ring Utrecht te verbreden. NMU noemt dit een historische fout. De voorgestelde uitvoering van het project vergroot de druk op de leefomgeving en kent grote uitvoeringsrisico's. De NMU heeft besloten niet mee te doen aan de juridische procedure maar wel de crowdfundingactie door de Kerngroep Ring Utrecht te ondersteunen.

MIRT Oostkant Amsterdam (A1) Het voorstel dat we samen met O-gen hebben gemaakt (Natuur, landschap en water in MIRT Oostkant Amsterdam) is helaas maar in beperkte mate gehonoreerd. Doel was het leveren van bouwstenen op die thema's voor integraal advies aan BO MIRT, waarbij we vele partijen en kennis willen betrekken. Insteek is pleidooi voor behoud brede insteek (dus niet alleen infra maar in samenhang met landschap, natuur en water en economie). En pleidooi voor voortzetting betrokkenheid van gebiedspartijen.

Projectfinanciering

Vanaf eind 2016 werken we actief samen met **We Drive Solar** en ondersteunen we energiecorporaties of andere initiatieven met de overstap naar elektrisch rijden. Begin 2017 kwamen de eerste 20 Renault Zoés naar provincie Utrecht. 6 energiecorporaties zijn geïnteresseerd en 2 zitten in de offerte-fase.

De NMU heeft dit jaar meegedaan aan twee aanbestedingen vanuit **Beter Benutten**. Helaas heeft dit niet geleid tot concrete opdrachten.

DUURZAME LANDBOUW

Basisfinanciering

Onze landbouwcampagne '**Op zoek naar de duurzame boer**' richtte zich dit jaar op het leggen van de basis voor concrete projecten, gericht op verduurzaming van de landbouw, regionale kringlopen en het verkorten van de ketens tussen producent en consument. Een stagiaire heeft daarvoor het afgelopen jaar onderzoek uitgevoerd naar **Community Supported Agriculture**. (CSA). Met de provincie verkennen we de mogelijkheid om zelf een CSA boerderij op te zetten, door een ondernemer te werven en een supportersorganisatie op te zetten.

Op **16 december** hebben we een bijeenkomst over **duurzame melkveehouderij** georganiseerd voor 50 aanwezigen: boeren, beleidsmakers, politici en lokale natuurgroepen. Een hot item, gezien de landelijke discussie over fosfaatrechten, derogatie etc. Deze discussie hebben we geduid en tevens 2 wegen verkend als mogelijke oplossingsrichtingen: biologisch en natuurinclusief.

De NMU heeft actief samenwerking gezocht met diverse lokale voedselinitiatieven ten behoeve van het vergroten van ons bereik, zoals Rechtstreeks, YFM Utrecht, Local2Local, ANV Noorderpark. Samen plannen gemaakt voor de Utrechtse Oogstweek eind september. Helaas heeft Rechtstreeks zich teruggetrokken uit de regio. Verder hebben we diverse boeren een podium gegeven door ze te **filmen** en dit op onze website zichtbaar te maken, zoals De Groene Hofstee in Heicop.

We hadden een goede opkomst tijdens door ons georganiseerde lezing over **voedselbossen** voor de vrijwilligers van de Utrechtse Natuurorganisaties.

Projectfinanciering

Met gemeente Utrecht hebben we een plan ontwikkeld voor het aanleggen van recreatieve fietsroutes door het achterland van de stad, onder meer langs duurzame boeren en boerderijwinkels. Dit heeft tot dusver nog niet tot een concrete opdracht geleid.

DUURZAME STAD

Basisfinanciering

Gemeentelijk beleid ruimte en milieu

Ons doel is dat belangen van duurzaamheid, milieu, natuur en landschap goed geborgd zijn in gemeentelijke structuurvisies en andere gemeentelijke plannen, zowel voor behoud als ontwikkeling. Daarvoor zijn we betrokken geweest bij een aantal omgevingsvisies het afgelopen jaar.

- Integrale omgevingsvisie Kromme Rijngebied: Gemeenten in het **Kromme Rijngebied** (Houten, Wijk bij Duurstede en Bunnik) werken aan een gezamenlijke omgevingsvisie voor het buitengebied. Samen met Oostbroekcollega's hebben we afspraken gemaakt over de reacties. LEU, Utrechts Landschap en NMU hebben gezamenlijk een zienswijze ingediend over Vrijkomende Agrarische bebouwing, landbouw, mobiliteit en Off Grid Kromme Rijngebied. Deze zienswijze gaat niet alleen over ruimte, maar ook over energie en gezondheid. In de voorbereiding daarop hebben we overleg met de achterban georganiseerd met de groepen uit Wijk bij Duurstede, Houten en Bunnik. Daar is afgestemd, hoe we gaan reageren, zijn de zienswijzen op elkaar afgestemd en zijn deze groepen ondersteund met het leveren van input van input en informatieuitwisseling.
- Bij de omgevingsvisie van **gemeente Leusden** zijn we ook betrokken geweest bij de opstart. De planning hiervan is echter aangepast en zal in 2017 weer opgestart worden.

- Gemeente Utrecht heeft ons benaderd voor de **visie de Vleuten- de Meern**. Hiervoor hebben we input geleverd.

We hebben bijgedragen aan de kennisdeling over de nieuwe omgevingswet. Gemeenten, waterschappen en bedrijven zijn door ons geïnformeerd over de **nieuwe omgevingswet** middels de in NMF verband gemaakte folder 'in de startblokken voor de omgevingswet.'

Ten behoeven van het vierjarige programma hebben we eind 2016 een nieuwe strategie ontwikkeld voor de aanpak van de **groenblauwe, klimaatactieve stad**.

Projectfinanciering

We zijn een groot programma **Groen aan de Buurt** gestart. Een samenwerking voor 3 jaar met LEU en IVN. Vanuit NMU ondersteunen we lokale bewonersinitiatieven met het **Servicepunt Groen aan de buurt**, in het realiseren van hun groenplannen en gemeenten begeleiden in hun samenwerking met dergelijke initiatieven. Het project startte begin 2015 met een overzicht van do's en don'ts voor gemeenten en gesprekken over concrete pilots met gemeenten. www.groenaandebuurt.nl is gelanceerd als onderdeel van het Servicepunt en biedt overzicht met praktische informatie en inspirerende voorbeelden over aanleg en beheer van groen door lokale bewonersinitiatieven. Dit Servicepunt wordt het derde servicepunt voor lokaal initiatief van de NMU, naast Energie en Ruimte.

Rondom het thema **klimaatactieve stad** voerde de NMU in opdracht van HDSR het project 'Op zoek naar klimaatprojecten' uit. Dit is een inventarisatie van **klimaatprojecten** in het kader van de uitvoering van het Deltaprogramma in de regio Utrecht. Tijdens de bestuurlijke bijeenkomst van 18 maart ondertekenden de partners van de **Coalitie Ruimtelijke Adaptatie** het plan van aanpak. Tevens hebben we met de HDSR rondom dit thema een excursie georganiseerd voor de leden van onze Raad van Advies en Raad van Toezicht.

1.1.2 Werkveldoverstijgende werkzaamheden

Basisfinanciering

Bestuurlijk overleg en advisering

Onder de vlag bestuurlijk overleg en advisering is de NMU betrokken bij verschillende bestuurlijke processen en overleggen. Overleggen die in 2016 hebben plaatsgevonden waren onder meer met politici en bestuurders van provincie en gemeenten, Waterschappen, met de Economic Board of Utrecht, het Utrecht Sustainability Institute etc.

Community en netwerken

Onze focus ligt op het zo goed mogelijk ontwikkelen en onderhouden van ons netwerk. Het netwerk stelt ons in staat om te blijven werken aan onze doelstellingen en voedt ons met nieuwe trends en ontwikkelingen. Samen met de inwoners en professionals uit de provincie Utrecht werkt de NMU aan een groene en duurzame Provincie. We onderscheiden verschillende groepen in onze achterban. We gaan uit van het professionele netwerk, de lokale groepen (ca 150 in ons netwerk), en de supporters. Door onze campagnematige manier van werken die we in 2016 hebben doorontwikkeld, zijn we intensiever met de lokale groepen en supporters gaan samenwerken, zoals rondom duurzame landbouw en duurzame mobiliteit. Ook vanuit ons Servicepunt Energie ondersteunen we lokale energiecorporaties met het realiseren van hun doelstellingen. Voor onze achterban hebben we een

strategie ontwikkeld om deze actiever aan de NMU te binden. Bijvoorbeeld als volger (lezen bijv de nieuwsbrief), als fan (lezen en delen nieuws van NMU), als supporter (lezen, delen en tekenen een petitie of oproep) of zelfs als ambassadeurs (worden vrijwilliger en/of steunen de NMU financieel). Het blijkt lastig om deze supporters actiever aan de NMU te binden. In 2017 zullen we daar structureel aandacht aan blijven besteden. Binnen het professionele netwerk werken we vaak op projectbasis samen. In de samenwerking met partijen zoals EBU en USI zorgen we voor versterking van elkaars krachten. Andere partijen waar we mee in contact zijn, zijn: Vitens, Rabobank, Triodosbank, energiebedrijven, kennisinstellingen zoals de HU, TNO, UU en vele anderen. We werken enerzijds samen op het gebied van concrete projecten in het veld, anderzijds bij bijvoorbeeld gezamenlijke lobby. NMU medewerkers treden dikwijls op verzoek op bij bijeenkomsten van lokale groepen, gemeenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Samenwerking met collega-organisaties

De NMU speelt een coördinerende rol in het Oostbroek-verband van de provinciale natuurorganisaties, is actief in de landelijke samenwerking van de natuur- en milieufederaties (de NMU-directeur is voorzitter van het Algemeen Bestuur) en stemt van daaruit landelijk ook af met andere natuur/ en milieuorganisaties in de Groene 11.

Binnen het samenwerkingsverband van de 12 provinciale Natuur en Milieufederaties is een nieuwe netwerkdirecteur gekomen. We werken aan een aantal omvangrijke projecten samen met de andere NMF's, waaronder het project '**Wind op Land**' in opdracht van EZ en de Nacht van de Nacht. Thema's waaraan in ieder geval gezamenlijk wordt gewerkt zijn: energie, voedsel en grondstoffen.

De partijen in de Utrechtse regio presenteren zich in toenemende mate gezamenlijk, bijvoorbeeld op landelijke congressen als **Utrecht Region**. Op 14 april hebben we gezamenlijk met regionale partijen zoals USI, EBU en gemeenten opgetreden op de Internationale Innovatieexpo in Amsterdam. We presenteerden ons als regio met een gezamenlijke stand, sessies, brochure (waarin onder meer Gezond op Pad gepresenteerd werd). Deze actie vond ook plaats tijdens de Campus Party in de jaarbeurs op 27 mei.

Communicatie

De **campagnematige manier van werken** die we in 2015 zijn gestart, werpt zijn vruchten af. De diverse communicatiemiddelen en de verschillende projecten binnen een thema zijn beter op elkaar aangesloten, zodat ze elkaar versterken. In 2016 stonden de mobiliteitscampagne en de landbouwcampagne centraal. Door de communicatie-uitingen te clusteren wordt het bereik en de impact groter en heeft de NMU een duidelijker herkenbaar profiel gekregen. Het communicatiewerk bestaat deels uit algemene NMU-communicatieactiviteiten en deels uit projectgebonden werkzaamheden. De NMU-website kent hierin een centrale plek. In 2015 hebben we een **nieuwe website** gebouwd en gevuld, welke beter aansluit bij de andere federaties. In 2016 zijn alle belangrijke inhoudelijke artikelen overgezet op de nieuwe website. Ook zijn in 2016 de themaspecifieke websites zoveel mogelijk ondergebracht binnen de nieuwe website, zodat hier altijd het complete werkveld met alle informatie te vinden is.

Communicatiemiddelen

Onze algemene nieuwsbrief is maandelijks verstuurd naar ruim 1800 lezers. Het aantal kent daarmee een lichte daling. Het aantal twittervolgers is gestegen naar 3500 volgers. Periodiek sturen we ook

een thematische nieuwsbrief, zoals over mobiliteit en infrastructuur, energiebesparing en andere project-gerelateerde nieuwsbrieven. Samen hebben deze bijna 7500 abonnees. De Facebookpagina is met de campagnes 'Gezond op pad' en Op zoek naar de duurzame boer gegroeid naar 776 volgers. Ons jaarlijkse jaarbericht met de hoogtepunten van 2016 is verschenen in december 2016. Deze verscheen zowel digitaal als op papier. Ook hebben we daarbij een donateurwervingsbrief gevoegd. Deze heeft een handvol donateurs opgeleverd. Daarnaast kent de NMU de Groene Peiler, een enquête die uitgezet wordt onder de achterban.

Projectfinanciering

De NMU is voorzitter en voert de coördinatie uit van het **Netwerk 2040**. (Het netwerk van bedrijven, overheden en andere organisaties die willen bijdragen aan het versnellen van duurzaamheid). Sinds 2016 worden activiteiten gefinancierd uit bijdragen van de leden en heeft het Netwerk daarnaast van de provincie een opdracht voor de dialoog rondom de Staat van Utrecht. Februari 2016 heeft de NMU een netwerkbijeenkomst georganiseerd samen met de Provincie over binnenstedelijke ontwikkeling. Afgelopen jaar hebben 10 partijen aangegeven mee te willen financieren aan het netwerk, dat zijn: Heijmans, BAM, Modulo Milieustraten, Innovem, Grontmij, RHDHV, NMU, HDSR, Gemeente Amersfoort en ORG-ID.

In 2016 lag bij de NMU de focus op de doorwerking van de **Staat van Utrecht** en het verzorgen van het opstellen van de strategische regioagenda. Medio 2016 is ons gevraagd om de dialoog te organiseren rondom de Staat van Utrecht. In dat kader hebben we onder meer sessies georganiseerd met vertegenwoordigers van gemeenten, om input op te halen zodat SvU ook voor deze doelgroep relevant is. Op 14 december vond bijeenkomst van de Staat van Utrecht plaats. Thema klimaatactieve stad trok een grote opkomst, met zo'n 100 deelnemers uit bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Sprekers kwamen met nieuwe ideeën ten behoeve van waterrobuuste en klimaatbestendige steden. De lancering van de nieuwe Staat van Utrecht zal plaatsvinden op 30 maart 2017. De SvU krijgt een nieuwe website, met daarop ook ruimte voor dialoogactiviteiten en regio-strategie.

Het instrument de **Utrechtse Voetafdruk**, waarmee je je eigen voetafdruk kunt meten is onder andere ingezet in de studenten battle van **EnergyX**. Op basis van instrument kunnen mensen tips krijgen om de voetafdruk te verkleinen. Dit instrument is landelijk ontwikkeld, vanuit de NMF's.

Op 20 mei Werkconferentie **De grote transitie** medegeorganiseerd in provinciehuis Utrecht voor ongeveer 60 aanwezigen. Doel was om alle regionale facilitatoren van de energieke samenleving te verbinden ten behoeve van krachtenbundeling, betere afstemming en betere ondersteuning bottom-up initiatieven.

De NMU werkt sinds 2014 aan het regionale programma **Duurzaam Door**. Het programma heeft als doel om lopende trajecten te versnellen en te verbreden, door verbindingen te leggen en een extra impuls te geven. Duurzaam Door is een landelijk subsidieprogramma van RVO. De Provincie Utrecht heeft de NMU de coördinerende rol gegeven in de regio. In 2014 is samen met de EBU, de ODRU, IVN, Utrecht Natuurlijk en CNME Amersfoort gezamenlijk een programma opgesteld met vier deelprogramma's: groene sociale ondernemers, de energieke samenleving, energiebesparing bestaande bouw en circulaire economie. Dit programma 2014-2015 is inhoudelijk medio 2016 afgerond. Vandaar dat in dit bestuursverslag 2016, zowel de projecten en activiteiten van het

programma 2014-2015 als van het vervolgprogramma 2016 zijn opgenomen. De NMU leverde de programmamanager voor het programma, en de voorzitter van de stuurgroep. Daarnaast had de NMU de coördinatie van de deelprogramma's: energieke samenleving, energiebesparing bestaande bouw en circulaire economie. Begin 2016 is met de partners het vervolgprogramma ingediend bij de provincie. Dit vervolg richt zich op de thema's circulaire economie en energie. De provincie heeft eind oktober de beschikking afgegeven. Ten behoeve van de verantwoording van het programma Duurzaam Door 2016 zijn de bestedingen in een aparte bijlage opgenomen in dit bestuursverslag. De volgende projecten heeft de NMU, mede gefinancierd vanuit Duurzaam Door in 2016 uitgevoerd. Ze zijn uitvoeriger beschreven in het hoofdstuk Energie en Grondstoffen van dit bestuursverslag:

- Regionale energiealliantie
- Servicepunt Energie Lokaal Utrecht
- EnergyX
- Energiebesparing bij agrariërs
- Alliantie Cirkelregio Utrecht en kennisdeling CE
- Hoogwaardige inzet biomassa
- Versnellen allianties ketens (ENECO Energy Campus)

Als programmamanager Duurzaam Door heeft de NMU een aantal partijen opdracht gegeven vanuit de middelen van Duurzaam Door. Hierdoor zijn de volgende projecten uitgevoerd:

- E-waste race. Op 10 scholen in Amersfoort heeft een wedstrijd plaatsgevonden rondom het inzamelen van elektronisch afval. Daarbij is een lespakket ontwikkeld voor scholen.
- Inrichting van het Groene Huis. Bij de bouw en inrichting van het Groene Huis in Amersfoort is met behulp van Duurzaam Door middelen, samen met leveranciers een methodiek ontwikkeld voor circulair inkopen, een toelichting gemaakt op circulaire economie voor bezoekers van het Groene Huis in begrijpelijke taal en kennis gedeeld.
- Matrasrecycling (USI), navolging georganiseerd rondom Cirkellabbijeenkomst gericht op matrasrecycling. Heeft mede impuls gegeven tot alliantie rondom matrasrecycling:
- Cirkellabs (USI), organisatie van netwerkbijeenkomst gericht op het creëren van afvalvrije gebieden. Heeft geleid tot potentieel 2 allianties die met elkaar mogelijkheden verkennen, namelijk Uithof en Centrum Utrecht.

De overige projecten die zijn uitgevoerd binnen het programma Duurzaam Door, zijn uitgevoerd door de partners. Deze projecten zijn in de desbetreffende bestuursverslagen opgenomen.

1.1.3 Financiële zaken

Realisatie 2016

De activiteiten in 2016 zijn in grote lijnen uitgevoerd zoals voorgenomen in het werkplan en de begroting. Dit geldt zowel voor de van te voren gestelde doelen en de geformuleerde producten en resultaten, als voor de ureninzet. Het resultaat van € 10.891 komt uit onder begroting (begroot: € 15.000, resultaat 2015: € 66.722). Hieronder ziet u een onderverdeling van het resultaat naar oorzaak.

Resultaat	2016	Begroot	2015	Afwijking van resultaat in bedragen		Afwijking in percentages	
				tov begr	tov 2015	tov begr	tov 2015
Resultaat	10.891	15.000	66.722	4.109	-55.831	-27%	-84%
Opgebouwd uit:							
Opbrengsten uit uren	390.986	406.897	402.105	-15.911	-11.118	-4%	-3%
Personeelslasten	-724.992	-718.500	-674.989	-6.492	-50.003	1%	7%
Huisvesting + organisatie	-98.449	-114.400	-105.537	15.951	7.088	-14%	-7%
Overige factoren	443.345	441.003	445.143	2.342	-1.798	1%	0%

De belangrijkste oorzaken van het verschil met de begroting zijn:

- Lagere opbrengsten uit uren (bijna € 16.000)
- Lagere huisvestings- en organisatiekosten dan begroot (m.n. organisatie): (bijna € 16.000).

De belangrijkste oorzaken van het verschil met 2015 zijn:

- Hogere personeelslasten (ruim € 50.000)
- Lagere opbrengsten uit uren (ruim € 11.000)
- En in mindere mate: lagere huisvestings- en organisatiekosten (ruim € 7.000).

Deze aspecten worden hieronder verder toegelicht.

In de resultaatbestemming wordt € 2.152 onttrokken aan de opgebouwde egaliseringsreserve, vanwege een licht negatief resultaat bij de provinciale basissubsidie (meer kosten voor de uitvoering dan gefinancierd). Resterend een saldo van € 13.043 dat wordt toegevoegd aan de continuïteitsreserve.

Baten

Allereerst een globaal overzicht van de baten, waarbij de projectopbrengsten worden gesplitst naar uren en materiaalkosten / diensten.

	2016	Begroot	2015	Afwijking in bedragen		Afwijking in perc.	
				tov begr	tov 2015	tov begr	tov 2015
Vast	435.303	435.303	435.303	-	-	0%	0%
Projecten	532.546	406.897	534.657	125.649	-2.110	31%	0%
- waarvan materiaal/ diensten	141.560	-	132.552	141.560	9.008		
- waarvan uren	390.986	406.897	402.105	-15.911	-11.118	-4%	-3%
Overige baten	7.054	7.700	6.406	-646	648	-8%	10%
						-	-
Totaal baten	974.903	849.900	976.365	125.003	-1.462	15%	0%
	-	-	-				
Totaal baten ex. proj.kst.	833.343	849.900	843.814	-16.557	-10.470	-2%	-1%

Baten eigen fondsenwerving

Bij de baten uit eigen fondsenwerving zijn naast de bijdragen van een van de aangesloten organisaties (Staatsbosbeheer, € 5.000) ook projectbijdragen van niet-overheden opgenomen. Deze bedragen € 46.594, geheel bestaande uit uren. Deze zijn 52,7% hoger dan in 2015.

Baten uit acties van derden

Bij baten uit acties van derden vinden we de bijdragen van de twee andere aangesloten organisaties: Natuurmonumenten (€ 10.000) en Utrechts Landschap (€ 5.000).

Voorts zijn hier opgenomen alle inkomsten die verkregen zijn via de Stichting De Natuur en Milieufederaties (NMF). Volgens opgave van NMF was de financiering via deze bron in 2016 voor 95,2% afkomstig van de Nationale Postcodeloterij (in 2015 was dit 86%), de rest is afkomstig van subsidies van overheden en anderen.

Naast de vaste bijdrage van de NMF van € 118.000 voert de NMU ook projecten uit in samenwerking met andere federaties. Deze werkzaamheden waren in 2016 goed voor een opbrengst van € 102.220 aan uren, dat is 68% meer dan in 2015. Hiervan was € 10.160 een nagekomen vergoeding van uren uit 2015.

Een groot project voor de NMU in 2016 was 'de Nacht van de nacht' waarvan de NMU opnieuw projectleider was. De opbrengst hiervan was € 19.560 aan uren en € 600 aan de een-op-een vergoede materiaalkosten. Nieuw dit jaar was 'Milieustudie Wind op land', waaraan € 26.670 aan uren werd besteed en vergoed. Daarnaast was er een aantal kleinere projecten, zie hiervoor Bijlage 1.

Verder was het nodig extra tijd te steken in het voorzitterschap van de NMF.

Subsidies van overheden

Bij de subsidies van overheden zijn naast de reguliere basissubsidie van de Provincie Utrecht ook de projectsubsidies van de Provincie Utrecht en van andere overheden apart opgenomen.

Provincie

Voor de Provincie Utrecht is ongeveer een zelfde bedrag aan projectsubsidie (uren) gerealiseerd als in 2015, namelijk € 143.455.

Van de projecten voor de Provincie neemt het programma Duurzaam Door een belangrijke rol in. Voor het in 2016 afgeronde programma (totaalbudget € 228.000) is in 2016 voor € 40.453 aan uren gerealiseerd. Voor het in 2016 gestarte Duurzaam Door programma (totaalbudget € 200.000) is in 2016 voor € 38.625 aan uren besteed.

Een ander groot project voor de Provincie was de Dialoog Staat van Utrecht (€ 35.640 aan uren). Zie voor een opsomming van de projecten Bijlage 2.

Andere overheden

De projecten van andere overheden resulteerden in een opbrengst van € 142.853 waarvan € 98.717 aan uren. Dat is 36% minder dan in 2015. Oorzaak van deze daling is het wegvallen van grote projecten zoals Buurtmobiliteit (€ 57.651 in 2015). Nieuwe projecten in 2016 hadden niet altijd deze omvang.

Een groot project in 2016 is het project U-thuis Lokale initiatieven (€ 26.110 aan uren). Zie voor een overzicht van al deze projecten Bijlage 2.

Overige baten

Onder overige baten zijn opgenomen:

- Opbrengsten campagnes € 3.500

- Diensten aan derden € 1.490.

De rentebaten zijn door de lage rentestand gedaald tot € 1.140 (2015: € 2.529).

Lasten

Besteding aan de doelstelling

In 2016 kon 91,1% van de baten besteed worden aan de doelstellingen (begroot: 88,8%, 2015: 88,2%). Meer dan de helft werd besteed aan projecten Energie en grondstoffen. Aan Natuur en Landschap werd bijna 30% besteed. De bestedingen aan de overige doelstellingen liggen onder de 10%.

Werving baten

In het kader van de verslaggevingsrichtlijn is in de Staat van Baten en Lasten een aparte kostenpost "Werving baten" opgenomen. Deze post bestaat uit een toegerekend deel van de totale kosten eigen organisatie op basis van de urenbesteding van de medewerkers aan projectontwikkeling en acquisitie. Werving baten is weer onderverdeeld in "kosten verwerving van projectsubsidies" en "kosten voor eigen fondsenwerving", op basis van urenbesteding aan acquisitie voor respectievelijk projecten die door overheden zijn gefinancierd en projecten die uit eigen fondsenwerving zijn gefinancierd.

De kosten voor eigen fondsenwerving bedroegen 21,5% (2015: 12,3%) van de baten uit eigen fondsenwerving.

De kosten verwerving subsidies overheden bedroegen in 2016 volgens deze berekening 9,5% van de projectsubsidiebaten (2015: 6,1%). Het beleid van de NMU is om deze kosten beperkt te houden tot max. 10% van de betreffende projectsubsidiebaten.

Organisatiekosten

	2016	Begroot	2015	Afwijking in bedragen		Afwijking in perc.	
				tov begr	tov 2015	tov begr	tov 2015
Personeel	724.992	718.500	674.989	6.492	50.003	1%	7%
Huisvesting	39.835	43.200	41.121	-3.365	-1.286	-8%	-3%
Kantoorkosten	58.214	71.200	64.416	-12.586	-5.802	-18%	-9%
Kosten organisatie	823.441	832.900	780.526	-9.459	42.915	-1%	5%
Projectkosten	140.571	2.000	129.118	138.571	11.454		
Totaal lasten	964.012	834.900	909.644	129.112	54.369	15%	6%
Vergoede projectkst.	-141.560		-132.552	-141.560	-9.008		
	-	-	-				
Totaal excl. vergoede proj.kst.	822.453	834.900	777.092	-12.447	45.361	-1%	6%

In het staatje hierboven zijn de projectkosten die een op een worden vergoed, uit de lasten gehaald, zodat de toe- en afname beter vergeleken kan worden.

De kosten van de organisatie waren in 2016 bijna € 12.500 lager dan begroot en ruim € 45.000 hoger dan in 2015.

De **personeelskosten** zijn ongeveer gelijk aan begroting en 7% (ruim € 50.000) hoger dan 2015.

Belangrijkste factoren:

- De salariskosten zijn iets hoger dan begroot maar zijn ruim € 17.500 (4%) hoger dan in 2015. Hierbij speelt de salarisverhoging van 1,5% in de cao een rol, naast een opgenomen verplichting aan voormalig personeel (€ 9.681).

- Verlofuren op de balans (€ 8.272). Deze zijn niet begroot. Er is een flinke groei geweest aan nog niet opgemaakte verlofuren. In 2015 was er nog een daling van € 2.557.
- Sociale lasten: bijna € 6.000 hoger dan begroot en ruim € 8.700 hoger dan in 2015. Belangrijkste reden is een hoger percentage sociale lasten.
- Pensioenlasten: deze waren ruim € 9.400 te hoog begroot, maar ongeveer gelijk aan 2015.
- Studiekosten: deze zijn ruim € 7.800 hoger dan in 2015. Er is afgelopen jaar meer geïnvesteerd in studie en opleiding. Deze trend zullen we de komende jaren doorzetten.

De huisvestingskosten zijn ruim € 3.300 lager dan in 2015. In dat jaar zijn nieuwe kantoormeubelen aangeschaft.

De **kantoor- en administratiekosten** zijn ruim € 12.500 lager dan begroot (-18%) en ruim € 5.800 lager dan 2015 (-9%). Hier zijn de meest opvallende verschillen:

- Accountantskosten: Het verschil heeft te maken met lopende gesprekken met de accountant over veranderende tarieven.
- Het totaal van de kosten t.b.v. communicatie is ruim € 4.600 (-38%) lager dan begroot. Met name de campagnekosten zijn lager. Regelmatig worden filmpjes tegen een laag tarief ingekocht of zelf gemaakt of wordt daar een financier voor gevonden.
- De advieskosten zijn hoger dan begroot als gevolg van de adviezen m.b.t. de keuze voor een nieuwe pensioenverzekeraar.
- CBF: in 2015 heeft een toetsing plaatsgevonden. Hierdoor waren de kosten in 2016 € 3.000 lager dan in 2015.
- Lasten voorgaande jaren -€ 2.888: waren vorig jaar in de baten opgenomen (niet begroot; 2015: -€ 698).

Beheer en administratie

De kosten voor Beheer en Administratie (B&A) moeten apart gedefinieerd en verantwoord worden. Vanaf 2008 hanteren de twaalf samenwerkende provinciale milieufederaties voor het inzichtelijk maken van deze kosten een uniforme systematiek die gebaseerd is op de aanbeveling Toepassing van Richtlijn 650 voor Kosten Beheer en Administratie van de Vereniging Fondsenwervende Instellingen (VFI). Deze kosten worden inzichtelijk gemaakt in de Toelichting op de bestedingen, maar worden in de staat van baten en lasten volledig toegerekend aan de doelstellingen. Deze organisatiekosten staan immers in hun geheel ten dienste van de inhoudelijke doelstellingen. In het najaar van 2011 hebben de federaties afgesproken tot verdere uniformering van de berekeningswijze rond de B&A kosten en er wordt naar gestreefd de B&A kosten beperkt te houden tot maximaal 20%. De kosten die binnen deze doelstellingen tot Beheer en Administratie kunnen worden gerekend zijn opgenomen in de toelichting op de bestedingen. In 2016 bedroegen deze kosten € 168.392 ofwel 17,3% van de totale baten (2015: 14,5%). De stijging ten opzichte van 2015 wordt met name verklaard door de toename van uren besteed aan office management (secretariaat, ICT, huisvesting) en financiën. Echter is dit nog altijd ruim onder de 20%.

Resultaatbestemming

Het jaar is met een positief saldo van € 10.891 afgesloten. Er wordt € 2.152 onttrokken aan de opgebouwde egaliseringsreserve, vanwege een licht negatief resultaat bij de provinciale basissubsidie (meer kosten voor de uitvoering dan gefinancierd is).

De Provincie Utrecht stelt als voorwaarde dat de reservevorming van subsidiënten niet meer dan 10% van de basissubsidie mag bedragen. Met de Provincie Utrecht is daarom afgesproken om in de (uren)boekhouding een scheiding aan te brengen tussen de activiteiten die worden gefinancierd vanuit de provinciale basissubsidie (de basistaken) en activiteiten die d.m.v. projectsubsidies en andere bijdragen worden gefinancierd. Zo kan bepaald worden of een positief saldo is toe te schrijven aan de basissubsidie van de provincie of aan andere bronnen. Uit de urenregistratie van de NMU blijkt dat we voor de door de provincie gefinancierde basistaken meer kosten hebben gemaakt dan in het werkplan begroot. In 2016 is er daardoor een “tekort” van € 2.152 ontstaan op de provinciesubsidie. Dit tekort wordt, conform de subsidieregeling van de provincie, onttrokken aan de tot dit moment opgebouwde equalisatiereserve. Zie ook bijlagen 3 en 4.

Het saldo van € 13.043 wordt toegevoegd aan de continuïteitsreserve. De NMU streeft naar een continuïteitsreserve van minimaal een halve jaaromzet (momenteel € 489.000, het gemiddelde over de laatste drie jaar). Dit vermogen dient als buffer voor het opvangen van tegenvallers, fluctuatie in projectinkomsten en als achtergronddekking bij het nemen van risicovolle beslissingen.

Door deze toevoeging komt de continuïteitsreserve op € 393.841, dat is 80% van de gewenste reserve.

De NMU heeft als beleid om niet te beleggen. Het vermogen is ondergebracht op drie spaarrekeningen waaraan geen vermogensrisico's zijn verbonden.

De NMU onderzoekt of (een deel van) haar activiteiten moeten worden onderworpen aan vennootschapsbelastingplicht en wat daarvan de mogelijke consequenties op administratief en financieel vlak zijn.

Nationale Postcode Loterij schenkt 2,25 miljoen euro aan De Natuur en Milieufederaties

26/01/2016 – In 2016 ontvingen de Natuur en Milieufederaties een bedrag van 2,25 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij voor hun werk voor natuur, milieu en landschap in de provincies. De cheque werd overhandigd tijdens het Goed Geld Gala in Theater Carré in Amsterdam. De Postcode Loterij maakte daar bekend dat zij in 2016 een recordbedrag van 328 miljoen euro doneert aan ruim 100 goede doelen die werkzaam zijn op het gebied van mens en natuur in binnen- en buitenland. De recordschenking was mogelijk dankzij de 2,7 miljoen trouwe deelnemers: van ieder lot gaat de helft naar het goede doel. De Natuur en Milieufederaties worden sinds 1996 gesteund door de grootste goede doelen loterij van Nederland. ‘Wij zijn ontzettend blij met de bijdrage van de Postcode Loterij voor ons werk aan een duurzaam en mooi Nederland’, aldus voorzitter Joris Hogenboom van De Natuur en Milieufederaties. ‘Hiermee kunnen wij veel mooie projecten realiseren. Deelnemers van de loterij bedankt!’

Op de foto (januari 2017 van links naar rechts): Joris Hogenboom (Voorzitter De Natuur en Milieufederaties) Margriet Schreuders (Hoofd Goede Doelen Postcode Loterij), Sonja Sars (Netwerksecretaris De Natuur en Milieufederaties) en Annie van de Pas (Netwerkdirecteur De Natuur en Milieufederaties) – Roy Beusker Fotografie

1.1.4 Overige organisatorische zaken

2016 kenmerkt zich op organisatorisch vlak als een stabiel jaar. Er was begin 2016 1 personele wisseling door het vertrek van de medewerker Ruimtelijke Ordening. Deze vacature is goed ingevuld. Aan het eind van het jaar hebben we ook afscheid genomen van onze medewerker stedelijk gebied. We hebben ervoor gekozen om dit werkpakket op een andere manier te verdelen over de huidige medewerkers en de ontstane ruimte te benutten voor een vacature junior medewerker energie. Deze vacature is maart 2017 ingevuld. Verder is na goed beraad eind 2016 het besluit genomen om te gaan verhuizen naar de Arthur van Schendelstraat. Daar zullen we samen met Stichting Natuur en Milieu en Stichting Noordzee een verdieping huren op een locatie waar meerdere duurzame organisaties gehuisvest zijn. De verhuizing vindt plaats in oktober 2017.

Voor de extra projecten waar we aanvullende financiering voor verkrijgen, maar waarvoor binnen de vaste formatie geen uren meer beschikbaar zijn, huren we externe opdrachtnemers in. In 2016 hebben we dit 3 x gedaan. Vanwege de nieuwe flexwet hebben we afgelopen jaar veel aandacht besteed aan het opstellen van goede contracten. Ook zijn gedurende het jaar 10 stagiaires op 5 stageplekken, 2 vrijwilligers energie en diverse studentengroepen bij of voor ons aan de slag geweest.

De directeur van de NMU was in 2016 tevens voorzitter van het landelijke samenwerkingsverband en het Algemeen Bestuur van de Natuur- en Milieufederaties (NMF's). De adjunct-directeur vertegenwoordigde de NMU in het Algemeen Bestuur van de NMF's. Verder leverde de NMU vier projectleiders aan de NMF's, namelijk de projectleider Nacht van de Nacht, de projectmedewerker energie, de projectleider Wind en de projectmedewerker duurzame sportvelden.

Directie en raad van toezicht

De directie vormt het bestuur van de Stichting en heeft de eindverantwoordelijkheid voor de (dagelijkse) leiding en de uitvoering van programma's en activiteiten van de NMU. De directie is verantwoordelijk voor de financiële positie van de stichting en haar resultaten en bestaat uit een directeur en een adjunct-directeur met een onderlinge taakverdeling t.a.v. de dagelijkse leiding, onder eindverantwoordelijkheid van de directeur. De directie wordt benoemd door de Raad van Toezicht voor onbepaalde tijd.

De directie heeft in 2016 twee reguliere gesprekken gevoerd met het provinciebestuur, waar onder meer het vierjarenprogramma van de NMU en het activiteitenplan waarop de jaarlijkse provinciale subsidie wordt gegeven op de agenda stonden. Ook is gesproken over Duurzaam Door, het netwerk Utrecht2040 en specifieke ontwikkelingen in de lopende projecten.

De Raad van Toezicht is belast met het toezicht op:

- de algemene gang van zaken binnen de stichting;
- het door de Directie gevoerde beleid en beheer;
- het toezicht op het functioneren van de Directie.

De Raad van Toezicht bestaat uit ten minste vijf en ten hoogste elf personen. De leden worden door de RvT zelf benoemd, voor een periode van (maximaal) vier jaren en zijn na hun aftreden voor maximaal één volgende periode van (maximaal) vier jaren herbenoembaar. De leden van Raad van Toezicht en Raad van Advies ontvangen geen bezoldiging.

Aan de leden van de directie, Raad van Toezicht en Raad van Advies zijn geen leningen, voorschotten en garanties verstrekt. De leden van directie en Raad van Toezicht hebben allen een verklaring ondertekend dat zij geen andere onverenigbare nevenfuncties vervullen of een onderlinge (familie)relatie hebben.

Door hen opgegeven relevante (neven-) functies:

Joris Hogenboom	Voorzitter van het bestuur van de Natuur en Milieufederaties Bestuurslid Stichting Gebiedsontwikkeling Utrecht-West, lid DB gebiedscommissie, lid stuurgroep Aanpak Veenweiden, lid stuurgroep Groot Wilnis Vinkeveen Voorzitter stuurgroep Energieneutrale melkveehouderij Bestuurslid Gebiedsraad van de coöperatie O-gen (Utrecht oost) Bestuurslid gebiedscommissie Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug Lid Raad van Advies Vallei Boert Bewust
Josja Veraart	Lid curriculumcommissie opleiding Future Planet Studies UVA Klankbord Initiatief Bewust Bodemgebruik
Erik Wagener:	Directeur waterkwantiteit Waterschap Groot Salland Vice-voorzitter landelijk bestuur Fietsersbond
Arthur van Mansvelt	Sustainability analyst bij Triodos Bank
Benno Oosterom:	Founder DODUVA ontwikkeling en advies Lid comité Vondelparc Energiepositief te Utrecht Voorzitter stuurgroep Lenteakkoord Voorzitter college van kerkrentmeesters van de PNK-wijkgemeente Jacobikerk te Utrecht Secretaris van energiecoöperatie i.o. Zon op ZuidWest
Paul van Ruiten	Directeur Milieu en Duurzaamheid bij TNO Raad van Advies USI (Utrecht Sustainability Institute) Stuurgroep CASTEL (Centre for aligned studies for earth and life sciences) Werkgroep Duurzaamheid ISVW (Internationale School voor Wijsbegeerte)
Marianne Kallen-Morren Plv.	voorzitter klachtencommissie Landelijke Eenheid Nationale Politie Vice-voorzitter bestuur Mezzo voorzitter van de Raad van Toezicht van Dedicon
Jacomijn Pluimers	Campagneleider Duurzaam Voedsel bij Milieudefensie tot 1 sept 2016 Senior advisor Food and Agriculture - Wereld Natuur Fonds, vanaf 1 sept 2016 Lid Milieugroep Bunnik
Olav-Jan van Gerwen	Plv. hoofd Sector Duurzame Ontwikkeling, Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) Lid IVN afdeling Amersfoort
Conny Groot	Senior projectleider marketing Natuur & Milieu Geen verdere nevenfuncties

Aan- en aftredingsdata leden Raad van Toezicht:

Naam	Benoemd	Herkiesbaar	Verpl Aftredend
Arthur van Mansvelt	23-sep-13	2017	2021
Erik Wagener	7-apr-10	2014	2018 Afgetreden op 9 febr 2016
Paul van Ruiten	5-2-2013	2017	2021
Benno Oosterom	5-2-2013	2017	2021
Marianne Kallen-Morren	15-apr-14	2018	2022
Jacomijn Pluimers	9-2-2015	2019	2022 Gestart Sep 2014 als aspirant
Olav-Jan van Gerwen	9-2-2015	2019	2022 Voorzitter per 9 febr 2016, Sep 2014
Conny Groot	20-9-2016	2020	2024 Begonnen 9 febr 2016 als aspirant

Bezoldiging directie

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het bezoldigingsbeleid wordt periodiek geactualiseerd. In 2013 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning wordt aangesloten bij het karakter van de stichting. Deze is ook in overeenstemming met evt. wettelijke voorschriften of subsidievoorwaarden. De stichting voldoet aan de WNT (Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector). Voor de specificatie van de beloning topfunctionarissen zie bladzijde 47.

1.1.5 Verslag Raad van Toezicht en Raad van Advies

Raad van Toezicht

De RvT bestond in 2016 uit gemiddeld zeven leden. Aan het einde van 2015 had de voorzitter, Erik Wagener, aangekondigd te zullen aftreden, zodra er een geschikte opvolger zou zijn. De RvT heeft een profiel vastgesteld en Joris Hogenboom en Marianne Kallen hebben gesprekken gevoerd met de potentiële opvolger. Begin 2016 is Olav-Jan van Gerwen door de RvT benoemd als de nieuwe voorzitter. Conny Groot is aangetreden als lid en heeft daarmee een openstaande vacature vervuld, op het gebied van communicatie. De RvT kent 1 openstaande vacature op het gebied van duurzame energie en lokale groepen. Daarvoor zijn verschillende gesprekken gevoerd, maar dat heeft tot dusver nog geen geschikte kandidaat opgeleverd.

De leden van de RvT kwamen in 2016 vier maal bij elkaar in een formele vergadering. De vergadering van april is vervallen, omdat de accountantscontrole pas plaatsvond na de vergadering en daardoor het jaarverslag nog niet besproken kon worden. De directie bereidt de vergaderingen voor en is zelf aanwezig. De RvT wordt elke bijeenkomst geïnformeerd over de voortgang van alle werkzaamheden van de NMU. De voortgangsberichten maken hier onderdeel van uit, maar ook presentaties door NMU-medewerkers over een inhoudelijk onderwerp. De RvT heeft in 2016 een zelfevaluatie uitgevoerd, met als belangrijkste uitkomst dat de RvT vertrouwen heeft in het bestuur van de NMU en tevreden is over de goede en openhartige gedachtewisselingen tussen directie en RvT. Elke vier maanden krijgt de RvT een financiële tussenrapportage. Diverse formele zaken zijn aan de RvT ter goedkeuring voorgelegd, waaronder de jaarrekening 2015, welke in juni 2016 is goedgekeurd. De begroting 2017 is in december goedgekeurd. Vanwege de ontwikkelingen naar een vierjarige programmastructuur van de provincie, heeft de RvT in december gesproken en ingestemd met het

vierjarige programma in plaats van het werkplan 2017. Naast de toezichthoudende taken heeft de RvT een adviserende rol richting de directie. De RvT heeft geadviseerd over de projecten en ontwikkelingen: Op zoek naar de duurzame boer, het programma Duurzaam Door, klimaatadaptatie (excursie), het vierjarige programma en samenwerking met de 12 NMF's.

Raad van Advies

De voorzitter van de RvT is aanwezig geweest bij 2 vergaderingen van de Raad van Advies van de NMU. Hierin zitten voor een belangrijk deel vertegenwoordigers van het netwerk van lokale natuur- en milieuorganisaties. Verder komt een aantal leden vanuit maatschappelijke organisaties en anderen vanuit bedrijven die actief zijn op het werkveld van de NMU. De Raad van Advies vergaderde in 2016 drie maal en adviseerde de directie en RvT op de volgende thema's: Gezond op Pad, klimaatadaptatie en communitybuilding natuur en landschap. Verder heeft de RvA zichzelf in 2016 geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie zijn een aantal aanpassingen doorgevoerd over de opzet en inhoud van de bijeenkomsten, waaronder een nauwere betrokkenheid van de RvA –leden bij de voorbereiding van de bijeenkomsten.

1.1.6 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

De NMU heeft duurzaamheid in haar DNA verankerd. Dit betekent dat we niet alleen werken aan een duurzame en mooie provincie Utrecht, maar daar ook als organisatie zelf aan bijdragen ("walk the talk"). Een paar voorbeelden:

- We stimuleren werknemers om op de fiets naar het werk te gaan door middel van een fietsregeling. 100% van de medewerkers komt op de fiets of met het openbaar vervoer.
- Daarnaast zorgen we ervoor dat benodigde catering biologisch is en grotendeel vegetarisch en zoveel mogelijk afkomstig uit de streek.
- We zijn aan het verkennen of we onze huisvesting verder kunnen verduurzamen.
- We scheiden ons eigen kantoorafval.

1.1.7 Vrijwilligersbeleid NMU

Bij de NMU zijn regelmatig vrijwilligers aan het werk. Ze melden zich zelfstandig bij de NMU. Vaak gaat het om personen die op zoek zijn naar een volwaardige baan, waarbij dat niet direct lukt via sollicitaties, bijvoorbeeld omdat ze een tijdje uit de roulatie zijn geweest. Op deze manier doen ze bij de NMU relevante werkervaring op en bouwen ze aan hun professionele netwerk. Hierdoor is het vervolgens mogelijk om toch aan volwaardig werk te komen, vaak met een aanbeveling vanuit de NMU. In 2016 zijn 2 vrijwilligers aan het werk geweest bij de NMU op het werkveld energie.

1.1.8 Gedragscodes: 9 principes van Good Governance Code Cultuur

De NMU voldoet aan de 9 principes van Good Governance Code Cultuur. De manier waarop de NMU is georganiseerd is vastgelegd in onze statuten. Hierin is onder meer het bestuursmodel vastgelegd. Dit bestuursmodel is ook hierboven uitvoerig omschreven. Zie ook de verantwoordingsverklaring in het volgende hoofdstuk. Aanvullend daarop:

- De NMU streeft naar een zo groot mogelijke efficiëntie van inzet van middelen.
- De taken en verantwoordelijkheden zijn statutair vastgelegd en sluiten aan bij de "9 Principes Good Governance".
- De NMU heeft een CBF-keurmerk. De eisen van het CBF hebben dezelfde strekking als de 9 Principes Good Governance Code Cultuur.

1.1.9 Vooruitblik 2017 en verder

Vanaf 2017 gaat de provincie over naar een vierjarige programmasturing. De NMU heeft afgelopen jaar hard gewerkt aan het ontwikkelen van dit vierjarige programma. Deze opzet stelt ons in staat om beter te kunnen sturen op de lange termijn. De zekerheid die de NMU hiermee heeft gekregen, samen met de hoeveelheid projecten die de NMU in het verschiet heeft, heeft er onder meer toe geleid dat we begin 2017 een nieuwe medewerker hebben aangenomen op het gebied van energie. We zullen hiermee kunnen doorbouwen op de regionale positie die de NMU heeft.

Met het opstellen van het vierjarige programma heeft de NMU ook nagedacht over de verschillende thema's waaraan gewerkt wordt. De afgelopen jaren werden de werkzaamheden rondom circulaire economie steeds omvangrijker. Daarom is het voormalige thema energie (en grondstoffen) nu opgesplitst in duurzame energie en een apart thema circulaire economie. Ook is er focus aangebracht binnen het thema klimaat. Dit heeft geleid tot het onderwerp: groenblauwe, klimaatadaptieve stad. Komend jaar wordt dit verder doorontwikkeld. We denken hiermee beter aan te sluiten op de ontwikkelingen in de maatschappij. De campagnes 'Duurzame Boeren' en 'Gezond op pad' zullen verder voortgezet worden in 2017. Hiermee werken we constructief aan het vergroten van onze zichtbaarheid en nieuwe samenwerkingsverbanden. Komend jaar leggen we ook de basis voor ons nieuwe beleidsplan 2018-2022.

1.2 Verantwoordingsverklaring 2016 Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht

De leden van de directie en de Raad van Toezicht van de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) onderschrijven de volgende principes:

- 1 Binnen de NMU wordt de functie 'toezicht houden' (vaststellen of goedkeuren van plannen, en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk gescheiden van het 'besturen' en van de dagelijkse leiding over de organisatie.
- 2 De NMU dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.
- 3 De NMU streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

In deze verantwoordingsverklaring wordt beschreven op welke manier de NMU in 2016 invulling gaf aan deze principes.

Ad 1. Functiescheiding tussen toezicht en uitvoering

Bij de NMU is de uitvoering van het beleid gescheiden van het toezicht houden. Deze scheiding is geregeld in de statuten van 28 februari 2006 waarin is vastgelegd dat de NMU twee bestuurlijke organen kent waarbij de Directie verantwoordelijk is voor de uitvoering van het beleid en de Raad van Toezicht (RvT) voor het toezicht.

De RvT bestaat uit 5 tot 11 personen uit verschillende deelgebieden van natuur en milieu met uiteenlopende vaardigheden en competenties. Tenminste één keer per jaar wordt het eigen functioneren besproken. De RvT komt minimaal 5 keer per jaar bijeen over alle relevante financiële- en beleidszaken. Zij besluit over alle meerjarenbeleidsplannen en (jaar)werkplannen. Conform de statuten van de NMU is het lidmaatschap van de RvT onverenigbaar met de functie van lid van de directie of werknemer van de stichting. De RvT voorziet zelf in zijn vacatures. Conform de statuten van de NMU worden de leden van de directie benoemd door de RvT. De taken en bevoegdheden van de directie, en de onderlinge taakverdeling binnen de directie zijn vastgelegd in het directiestatuut van 16 juni 2010. De directie legt verantwoording af aan de RvT.

Ad 2. Optimale besteding van de financiële middelen

De NMU is in staat om vooraf aan te geven met welke inzet van mensen en middelen welk resultaat kan worden bereikt en om daarover na uitvoering van activiteiten gestructureerd verantwoording af te leggen. Alle beleidsmatige en projectmatige activiteiten zijn gericht op het realiseren van de doelstellingen van de NMU. De directie houdt toezicht op de ureninzet via de urenregistratie en stuurt medewerkers aan op de gestelde doelen. Bestedingen, zowel financieel als in tijd, behoeven altijd fiattering door de directie.

De Raad van Toezicht wordt tenminste 2x per jaar tussentijds op de hoogte gesteld van de financiële voortgang (viermaandsoverzichten). De begroting en jaarrekening worden jaarlijks vastgesteld door de RvT. In 2016 werd het jaarverslag 2015 (inclusief jaarrekening met bijbehorende accountantsverklaring) in de vergadering van 14-06-2016 vastgesteld. In de vergadering van 12-12-

2016 werd het vierjarenprogramma vastgesteld, op 14-02-2017 werd het werkplan 2017 en op 13-12-2016 de begroting van 2017 vastgesteld. Daarnaast worden de leden van de RvT voorafgaand aan de vergaderingen (4 x in 2016) d.m.v. voortgangsberichten op de hoogte gebracht van de stand van zaken m.b.t. de uitvoering van het beleid, van knelpunten en bijstellingen. Deze voortgangsberichten worden op de RvT-vergaderingen besproken.

Ad 3. Streven naar optimale relaties met belanghebbenden

De NMU investeert goed in haar netwerk en streeft daarin naar optimale relaties met belanghebbenden. Reguliere overleggen met de diverse gremia dragen hieraan bij. Minimaal twee keer per jaar vindt een bestuurlijk overleg plaats met de verantwoordelijk gedeputeerde van de provincie. Reguliere bestuurlijke gesprekken vinden onder andere plaats in het Oostbroek-verband, de Natuur en Milieufederaties en de Groene 11 van landelijke milieuorganisaties. Naast deze reguliere verbanden vinden diverse overleggen plaats met ambtelijke directieleden en bestuurders van onder meer LTO, EBU, kennisinstellingen zoals USI, EBU, RWS, gemeenten en ondernemers.

Vele lokale natuur- en milieugroepen en groene bewoners in de provincie Utrecht erkennen de NMU als vaandeldrager. Een aantal leden van deze groepen is vertegenwoordigd in de Raad van Advies, alsmede andere stakeholders van bedrijven of kennisinstellingen. Ook buiten deze formele structuur spant de NMU zich in om goede banden te onderhouden met de lokale achterban, bijvoorbeeld via het Adviespunt Ruimte waar mensen terecht kunnen, door bijeenkomsten voor hen te organiseren of hen meer intensief te ondersteunen bij activiteiten naar aanleiding van ruimtelijke ontwikkelingen.

Voor de samenwerkende natuur- en milieuorganisaties in de provincie Utrecht vervult de NMU een coördinerende rol. Hiervoor ontvangt de NMU van de terreinbeherende organisaties een jaarlijkse bijdrage. De werkzaamheden worden besproken op het directeurenoverleg en in bilateraal overleg met de afzonderlijke organisaties.

Communicatie vindt op een regelmatige basis en structurele manier plaats. Hierbij worden alle beschikbare communicatiemiddelen, cross-mediaal ingezet. (website, facebook, twitter, nieuwsbrieven). In 2016 heeft de NMU doorgebouwd op het uitbouwen van haar achterban en netwerk. We maken onderscheid in het professionele netwerk, in collectieve bewonersgroepen en – initiatieven en individuele groene Utrechters die het werk van de NMU een warm hart toe dragen. Deze groepen worden zoveel mogelijk op een juiste manier bediend. De in de afgelopen jaren ontwikkelde communicatiestrategie, gebaseerd op een campagnematige manier van werken, speelt hierop in. Geïnteresseerden kunnen zich zelf voor de diverse media aanmelden, zoals voor de maandelijkse nieuwsbrief of voor facebook. Vervolgens wordt structureel gekeken hoe individuen en groepen die zich aan de NMU verbinden, dikwijls via een specifiek thema, ook breder en actiever betrokken kunnen worden.

De NMU heeft vanaf juni 2005 een klachtenprocedure, maar daarvan is tot op heden nog geen gebruik gemaakt.

Utrecht, maart 2017

1.3 Begroting 2017

BEGROTING 2017

		Begroot 2017 €	Realisatie 2016 €	Begroot 2016 €
BATEN				
Baten uit eigen fondsenwerving		6.600	52.518	7.200
Baten uit acties van derden		201.630	235.818	194.960
Subsidies en Dienstverlening overheden:				
Provinciale basissubsidie		297.300	297.303	297.303
Provinciale subsidie AVP en energie		86.500		-
Projectsubsidies en dienstverlening overheden		294.470	383.135	344.937
Rentebaten en baten uit beleggingen		1.100	1.140	2.500
Overige baten		3.000	4.990	3.000
Som der baten		890.600	974.903	849.900
LASTEN				
<u>Besteed aan doelstellingen</u>				
Energie en grondstoffen	36%	321.976	538.899	370.592
Circulaire economie	8%	71.315		
Natuur en Landschap	13%	117.553	222.967	241.620
Duurzame Mobiliteit	25%	219.236	71.871	77.882
Duurzame Landbouw	4%	39.678	30.446	33.022
Duurzame Stad	5%	40.842	23.945	31.527
Totaal besteed aan doelstellingen		810.600	888.128	754.643
<u>Werving baten</u>	9%	80.000	75.885	80.257
<u>Beheer en administratie</u>		0	0	0
Som der lasten		890.600	964.012	834.900
Resultaat		0	10.891	15.000
Resultaatbestemming				
toevoeging / onttrekking aan reserves		0	10.891	15.000

1.4 Jaarrekening 2016

Jaarrekening 2016

- Balans
- Staat van Baten en Lasten
- Toelichting

1.4.1 Balans per 31 december 2016

(na resultaatbestemming)

Activa	31-12-2016		31-12-2015	
	€		€	
<u>Vorderingen en overlopende activa</u>				
Debiteuren	20.047		15.117	
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>290.217</u>		<u>303.204</u>	
		310.264		318.320
<u>Liquide middelen</u>		546.340		280.012
		<u>856.604</u>		<u>598.332</u>

Passiva	31-12-2016		31-12-2015	
	€		€	
<u>Reserves en Fondsen</u>				
Stichtingskapitaal	2.269		2.269	
Egalisatiereserve	8.781		10.934	
Continuïteitsreserve	<u>393.841</u>		<u>380.798</u>	
		404.891		394.000
<u>Kortlopende schulden:</u>				-
Crediteuren	53.079		36.984	
Belastingen en premies soc. verzekering	61.770		30.144	
Overige schulden en overlopende passiva	<u>336.864</u>		<u>137.204</u>	
		451.713		204.332
		<u>856.604</u>		<u>598.332</u>

1.4.2 Staat van baten en lasten over 2016

	Realisatie 2016 €	Begroot 2016 €	Realisatie 2015 €
BATEN			
Baten uit eigen fondsenwerving	52.518	7.200	36.579
Baten uit acties van derden	235.818	194.960	205.291
<u>Subsidies van overheden</u>			
Provinciale basissubsidie	297.303	297.303	297.303
Projectsubsidies overheden	156.382	344.937	169.894
Dienstverlening overheden	226.753		261.869
Rentebaten en baten uit beleggingen	1.140	2.500	2.529
Overige baten	4.990	3.000	2.901
Som der baten	<u>974.903</u>	<u>849.900</u>	<u>976.365</u>
LASTEN			
<u>Besteed aan doelstellingen</u>			
Energie en Grondstoffen (EG)			
directe projectkosten	133.022	982	72.629
kosten eigen organisatie	405.877	369.610	365.594
Natuur en Landschap (NL)			
Directe projectkosten	4.181	640	14.435
Kosten eigen organisatie	218.786	240.980	215.933
Duurzame Mobiliteit (DM)			
Directe projectkosten	3.369	206	32.453
Kosten eigen organisatie	68.503	77.675	104.747
Duurzame Landbouw (DL)			
directe projectkosten		88	
kosten eigen organisatie	30.446	32.934	39.978
Duurzame Stad (DS)			
directe projectkosten		84	
kosten eigen organisatie	23.945	31.443	15.132
Totaal besteed aan doelstellingen	<u>888.128</u>	<u>754.643</u>	<u>860.901</u>
<u>Werving baten</u>			
kosten eigen fondsenwerving	11.303		4.504
kosten verkrijging projectsubsidies	64.582	80.257	44.239
	<u>75.885</u>	<u>80.257</u>	<u>48.743</u>
<u>Beheer en administratie*)</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Som der lasten	<u>964.012</u>	<u>834.900</u>	<u>909.643</u>
Resultaat	<u>10.891</u>	<u>15.000</u>	<u>66.722</u>

Resultaatbestemming			
Opbouw egaliseringsreserve	(2.152)		1.576
Mutatie continuïteitsreserve	<u>13.043</u>	<u>15.000</u>	<u>65.146</u>

*) De stichting Natuur- en milieufederaties hanteren voor het inzichtelijk maken van deze kosten een uniforme systematiek die gebaseerd is op de aanbeveling Toepassing van Richtlijn 650 voor Kosten Beheer en Administratie van de Vereniging. Fondsenwervende Instellingen (VFI). De kosten voor beheer en administratie worden inzichtelijk gemaakt in de bijlage "Toelichting lastenverdeling", maar worden in de "staat van baten en lasten" volledig toegerekend aan de doelstellingen.

1.4.3 Kasstroomoverzicht

	2016	2015
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten:		
Resultaat	10.891	66.722
Aanpassingen voor:		
Mutatie voorziening		
Mutatie vorderingen	8.056	(171.125)
Mutatie kortlopende schulden	<u>247.381</u>	<u>(13.596)</u>
	266.328	(117.999)
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Netto kasstroom:	<u>266.328</u>	<u>(117.999)</u>
Mutatie geldmiddelen	<u>266.328</u>	<u>(117.999)</u>

Dit kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

1.4.4 Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Utrecht, onder nummer 41177152

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het overschot/tekort vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van een eventuele voorziening voor oninbaarheid.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De jaarrekening is opgesteld conform de Richtlijn Fondsenwervende instellingen (RJ650).

Grondslagen van resultaatbepaling

Baten uit eigen fondsenwerving

Onder de categorieën donaties/giften van particulieren en bedrijven en jaarlijkse bijdragen aangesloten organisaties worden gelden verantwoord die door de gever vrijwillig zijn afgestaan en geen (evenredige) tegenprestatie vormen voor geleverde goederen en of diensten. Deze gelden worden doorgaans verantwoord op basis van ontvangst (kasstelsel).

Daarnaast vallen ook projectsubsidies van niet-overheden onder baten uit eigen fondsenwerving. Deze bedragen worden verantwoord op basis van de bestedingen (uren en materialen) aan de betreffende projecten. De kosten voor eigen fondsenwerving worden verantwoord onder de post "werving baten".

Baten uit acties van derden

De bijdragen uit nationale loterijen, puzzelacties van bladen e.d. en/of andere fondsenwervende instellingen worden verantwoord onder deze categorie. In geval van de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) gaat het om gelden van de Nationale Postcodeloterij via St. De Natuur en Milieufederaties (NMF) Eventuele hiermee samenhangende verwervingskosten komen voor rekening van NMF.

Een groot deel van de bijdrage van NMF aan de NMU wordt toegekend in de vorm van projectsubsidies, waaraan aanvullende subsidievoorwaarden verbonden zijn. Deze projectbijdragen worden verantwoord op basis van bestedingen (uren en materiaalkosten).

Subsidies overheden

Onder deze categorie worden subsidies van overheden verantwoord, waaronder de provinciale basissubsidie en projectsubsidies van de Provincie en andere overheden. Onder projectsubsidies zijn te verstaan bijdragen, die door de verstrekker afhankelijk zijn gesteld van de kosten eigen organisatie en materiaalkosten voor een bepaald project.

Overige baten

Deze betreffen met name niet voorziene extra toekenningen voor projecten uit voorgaande jaren, alsmede rentebaten.

Waardering onderhanden werken

Per jaareinde onderhanden werken worden gewaardeerd tegen de werkelijke daaraan bestede kosten zoals werk door derden en de daadwerkelijk door eigen personeel bestede uren tegen het geldende uurtarief. Bij de waardering wordt rekening gehouden met mogelijke correcties op grond van overschrijdingen op vaste prijsafspraken. De met betrekking tot de opdrachten gefactureerde deelbedragen worden met de aldus tot stand gekomen posities verrekend.

Bestedingen

Onder de bestedingen worden, per doelstelling, de volgende kosten verantwoord:

- directe projectkosten
- aandeel in de kosten eigen organisatie

Kosten eigen organisatie

Onder de kosten eigen organisatie worden de kosten verantwoord van de eigen organisatie (kosten van bestuur, beheer en uitvoering). Deze kosten worden op basis van het aantal directe uren (project- en beleidswerk) verdeeld naar de doelstellingen. In de toelichting op de bestedingen is ook een verdeling van de kosten eigen organisatie opgenomen waarbij rekening is gehouden met de uren die besteed zijn aan werving baten en aan beheer en administratie.

Beheer en administratie

Voor de post Beheer en Administratie (B&A) hanteren de milieufederaties een uniforme systematiek die gebaseerd is op de aanbeveling Toepassing van Richtlijn 650 voor Kosten Beheer en Administratie van de Vereniging Fondsenwervende Instellingen (VFI). De kosten voor beheer en administratie worden inzichtelijk gemaakt in de Toelichting op de bestedingen, maar worden in de staat van baten en lasten volledig toegerekend aan de doelstellingen.

Tot de directe kosten B&A worden in die toelichting de ingekomen facturen voor administratie (admin.kantoor, accountant, CBF, etc.), verzekeringen en bestuurskosten gerekend. Op basis van de uren van directie en secretariaat die in het boekjaar besteed zijn aan personeels- en organisatiebeleid, RvT, RvA en algemene administratie worden ook naar rato de overige kosten eigen organisatie toegerekend aan deze post.

Werving baten

Alle directe kosten van activiteiten, die direct of indirect ten doel hebben mensen, bedrijven of instellingen te bewegen geld te geven voor één of meer van de doelstellingen, worden aangemerkt als werving baten. Op basis van het aantal fte's dat aan projectacquisitie is besteed, worden de kosten eigen organisatie naar rato toegerekend aan deze posten.

Belastingen

BTW

In 2016 is net als in voorgaande jaren een aantal projecten gefinancierd door middel van opdrachten, waarover BTW afdracht verschuldigd was. Over de overige activiteiten van de stichting is geen BTW verschuldigd.

ANBI status

De NMU is door de Belastingdienst aangewezen als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). De ANBI status heeft belastingvoordelen voor zowel de instelling als voor de gever.

1.4.5 Toelichting op de balans

Activa	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
Vorderingen		
<u>Debiteuren:</u>		
Debiteuren diversen	20.047	15.117
	<u>20.047</u>	<u>15.117</u>

Projectsubsidies die betrekking hebben op in 2016 uitgevoerde werkzaamheden, maar nog niet zijn ontvangen zijn opgenomen onder de post: 'Nog te vorderen projectsubsidies' (zie hieronder)

<u>Overige vorderingen en overlopende activa:</u>	31-12-2016	31-12-2015
Nog te vorderen projectbijdragen De Natuur en Milieufederaties	52.541	75.901
Nog te vorderen projectbijdragen Provincie Utrecht	140.652	58.837
Nog te vorderen projectbijdragen Oostbroekorganisaties	18.760	18.760
Nog te vorderen projectbijdragen Overige subs.gevers	59.541	64.329
Provincie Utrecht basissubsidie		29.730
Oostbroekorganisaties algemene bijdrage		20.000
Vooruitbetaalde kosten	16.904	503
Rek.courant ZwitserLeven inz. pensioenen		20.181
Rente	1.140	2.529
Diversen	680	12.433
	<u>290.217</u>	<u>303.204</u>

Liquide middelen	31-12-2016	31-12-2015
Kasgeld	32	109
Bank- en girosaldi	546.307	279.902
	<u>546.340</u>	<u>280.012</u>

Onderdeel van de liquide middelen is één bankgarantie van € 11.599,41 gesteld t.b.v. de verhuurder van de kantoorruimte.

Eveneens onderdeel van de liquide middelen is een banksaldo van € 21.079 t.g.v. de CO2-bank.

Daar tegenover staat een schuld aan de CO2-bank van € 19.459 voor nog uit te voeren werkzaamheden.

Deze is opgenomen onder de kortlopende schulden.

De activa betreffen grotendeels vorderingen m.b.t. projecten, en worden derhalve aangehouden ten dienste van de doelstellingen.

Vervolg toelichting op de balans

Passiva	31-12-2016 €	31-12-2015 €
Reserves en Fondsen		
<u>Reserves</u>		
Stichtingskapitaal: Stand per 31 december	<u>2.269</u>	<u>2.269</u>
<u>Egalisatiereserve:</u>		
Stand per 1 januari 2016	10.934	9.358
Toevoeging uit resultaatbestemming	<u>(2.152)</u>	<u>1.576</u>
Stand per 31 december 2016	<u>8.781</u>	<u>10.934</u>
<u>Continuïteitsreserve:</u>		
Stand per 1 januari 2016	380.798	315.652
Mutatie uit de resultaatbestemming	<u>13.043</u>	<u>65.146</u>
Stand per 31 december 2016	<u>393.841</u>	<u>380.798</u>
De NMU streeft naar een continuïteitsreserve van minimaal een halve jaaromzet (€ 488.000 – gemiddelde van de afgelopen 3 jaar). Dit vermogen dient als buffer voor het opvangen van tegenvallers, fluctuatie in projectinkomsten en als zekerheid bij het nemen van risicovolle beslissingen.		
Kortlopende schulden		
<u>Crediteuren</u>	<u>53.079</u>	<u>36.984</u>
<u>Belastingen en premies sociale verzekeringen:</u>		
BTW afdracht	43.588	11.869
Afdracht loonheffing	<u>18.182</u>	<u>18.275</u>
	<u>61.770</u>	<u>30.144</u>

In 2016 werd een aantal projecten gefinancierd via opdrachtverlening. Over deze bedragen was BTW verschuldigd.

<u>Overige schulden en overlopende passiva:</u>	31-12-2016	31-12-2015
Te betalen netto lonen	206	
Verplichting aan voormalig personeel	9.681	
Vakantiegeldverplichting	25.306	24.514
Verlofurenverplichting	16.406	10.401
Vooruitontvangen diversen	2.497	
Onderhoudsfonds grondwatermeters		1.278
Te betalen kosten mbt jaarrekening	4.817	5.986
Vooruitontvangen subsidies	240.415	77.131
Waardeoverdracht pensioenfonds	13.074	12.998
Diversen	24.463	4.897
	336.864	137.204

In 2016 werden diverse voorschotten ontvangen van o.a. De Natuur en Milieufederaties en de Provincie ten behoeve van projecten die doorlopen in 2016. Deze zijn als Vooruit ontvangen subsidies in de balans opgenomen.

Het egalisatiefonds grondwatermeters zal niet meer worden benut. Het is in 2016 vrijgefallen.

Niet in de balans opgenomen rechten

De Natuur en Milieufederatie heeft geïnvesteerd in de totstandkoming van de CO2-bank.

Hiertoe zijn eigen uren ingezet, met de afspraak dat deze uren zullen worden vergoed zodra het resultaat van de CO2-bank dit toelaat.

Per 31 december 2016 bedraagt het bedrag aan geïnvesteerde uren: € 53.538

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

	Termijn	Verzekerde Som	Jaarbedrag 2016	Verplichting vanaf 31-12-2016
<u>Verzekeringsverplichtingen:</u>		€	€	
Bestuurdersaansprakelijkheid	jan 2016 - dec 2016	1.000.000	367	-
Brandverzekering	aug. 2016 - aug. 2017	45.378	185	121
Bedrijfsaansprakelijkheid	jan 2016 - dec 2016	2.500.000	516	-
Elektronicaverzekering	sep. 2016 - sep. 2017	70.000	234	165
Rechtsbijstandverzekering	juni 2016 - juni 2017	35.000	1.472	645
Ziekteverzuim No-claimverzekering	jan 2016 - dec 2016	524.094	8.486	-
 <u>Dienstverleningsovereenkomsten</u>				
Huur kopieermachines	juni 2013 - aug 2018	n.v.t.	6.077	10.139
Huur bedrijfsruimte	nov 2011 - nov 2017	n.v.t.	49.345	41.233
Relatiebeheersysteem	Jan 2016 – dec 2016	n.v.t.	4.456	
Diverse kleinere (< € 3.000) verplichtingen	Gem. doorlooptijd 1 jaar	n.v.t.	11.587	4.489
Verplichting vanaf 31-12-2016				56.793

1.4.6 Toelichting op de Staat van Baten en Lasten

FONDSSENWERVING

	Realisatie 2016 €	Begroot 2016 €	Realisatie 2015 €
<u>Baten uit eigen fondsenwerving</u>			
Donaties en giften particulieren	924	2.200	976
Jaarlijkse bijdragen aangesloten organisaties	5.000	5.000	5.000
Projectbijdragen van niet-overheden **)	46.594		30.604
	<u>52.518</u>	<u>7.200</u>	<u>36.579</u>

De projectbijdragen van niet-overheden worden niet apart begroot, maar zijn opgenomen in de acquisitiedoelstelling.

Deze is opgenomen bij Projectsubsidies onder de kop Subsidies van overheden.

Baten uit acties van derden

Bijdrage Nationale Postcode Loterij via NMF	118.000	118.000	118.000
Stichting De Natuur- en Milieufederaties projectbijdragen *)	102.818	61.960	72.291
Jaarlijkse bijdragen aangesloten fondsenw. organisaties	15.000	15.000	15.000
	<u>235.818</u>	<u>194.960</u>	<u>205.291</u>

In 2016 is 95,2 % van alle toekenningen in Stichting De Natuur en Milieufederaties afkomstig van de Nationale Postcode Loterij. In 2015 was dit 86,0 %.

Subsidies en Dienstverlening overheden

Reguliere Provinciale subsidie	297.303	297.303	297.303
Projectsubsidies: **)		344.937	
Projectsubsidies Provincie Utrecht	149.167		76.867
Dienstverlening Provincie Utrecht	91.115		24.007
Projectsubsidies andere overheden	7.215		185.002
Dienstverlening andere overheden	135.638		145.887
	<u>680.438</u>	<u>642.240</u>	<u>729.065</u>

<u>Rentebaten</u>	1.140	2.500	2.529
-------------------	-------	-------	-------

Overige baten

Opbrengsten campagnes	3.500		
Diensten aan derden	1.490		925
Overige baten	0	3.000	1.976
	<u>4.990</u>	<u>3.000</u>	<u>2.901</u>

*) Voor de specificatie van de subsidies van de St De Natuur en Milieufederaties zie bijlage 1.

**) Voor de specificatie van deze projectsubsidies zie bijlage 2.

	Realisatie	Begroot	Realisatie
	2016	2016	2015
Percentage van de baten besteed aan doelstellingen	91,1%	88,8%	88,2%
Percentage van de lasten besteed aan de doelstellingen	92,1%	90,4%	94,6%
Percentage kosten eigen fondsenwerving	21,5%	0,0%	12,3%
Percentage kosten werving subsidies	9,5%	12,5%	6,1%

WNT-verantwoording 2016 Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan.

Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de NMU van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor de NMU is € 179.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte

bedragen x € 1

Naam	Joris Hogenboom	Josja Veraart
Functie(s)	directeur	adjunct directeur
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	0,91	0,84
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	ja	ja
Individueel WNT-maximum	162.513	150.360
Bezoldiging		
Beloning	71.538	54.516
Belastbare onkostenvergoedingen		
Beloningen betaalbaar op termijn (pensioen wg-deel)	10.443	5.418
Subtotaal	81.981	59.934
-/- Onverschuldigd betaald bedrag		
Totaal bezoldiging	81.981	59.934
Gegevens 2015		
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	0,84
Bezoldiging 2015		
Beloning	74.721	50.956
Belastbare onkostenvergoedingen		
Beloningen betaalbaar op termijn (pensioen wg-deel)	12.239	5.594
Totaal bezoldiging 2015	86.960	56.550
Individueel WNT-maximum 2015	178.000	149.520

Toelichting op het WNT-maximum

Ongeacht het grensbedrag rapporteert de NMU jaarlijks de gegevens vereist in de WNT.

De salarissen van de topfunctionarissen van de NMU vallen ruim onder het maximum van € 179.000,-, zoals gehanteerd wordt in de WNT.

Daarnaast stelt de NMU momenteel de groep vast waarin zij valt volgens de 'Regeling beloningen directeurs goede doelen' van Goede doelen Nederland.

Toeziethoudende topfunctionarissen

De leden van de Raad van Toezicht van de NMU ontvangen geen bezoldiging.

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Er zijn geen uitkeringen wegens beëindiging verstrekt.

Bezoldiging of ontslaguitkering niet-topfunctionarissen

Er zijn geen overige functionarissen die in 2016 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen.

Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Verdelingsgrondslag kosten eigen organisatie

De kosten eigen organisatie worden op basis van het aantal door medewerkers geschreven directe project- en beleidsuren verdeeld naar de doelstellingen en naar 'kosten beheer en administratie' en 'werving baten'.

Tot de uren voor de post Beheer en Administratie worden gerekend de uren van directie en secretariaat die besteed zijn aan personeels- / organisatiebeleid, Raad van Toezicht en Raad van Advies en algemene administratie.

Tot de directe kosten B&A worden gerekend ingekomen lasten voor administratie (administratie kantoor, accountant, CBF, etc.), verzekeringen en bestuurskosten.

Tot de kosten voor werving baten worden gerekend de kosten eigen fondsenwerving (in 2016 geen directe kosten) en de kosten verwerving subsidies overheden.

De kosten van de uren t.b.v. acquisitie en projectontwikkeling van de medewerkers (in 2016 9,4% van de kosten eigen organisatie) worden naar rato over beide posten verdeeld op basis van de urenbesteding aan projecten.

.

BESTEDINGEN

	Doelstellingen							Verkrijging Subsidies	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
	Energie en Grond- stoffen	Natuur En Landschap	Duurzame Mobiliteit	Duurzame Land- bouw	Duurzame Stad	Beheer & Administr	Eigen Fondsen- Werving				
<i>Verdelingsgrondslag (in percentage)</i>	39,2%	21,1%	6,6%	2,9%	2,3%	18,4%	1,4%	8,0%	100%		
	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€
<i>Kosten eigen organisatie</i>											
Salarissen	207.464	111.832	35.015	15.562	12.240	97.676	7.457	42.609	529.855	513.300	498.682
Sociale lasten	34.482	18.587	5.820	2.587	2.034	16.234	1.239	7.082	88.065	82.200	79.305
Pensioenlasten	22.545	12.153	3.805	1.691	1.330	10.615	810	4.630	57.580	67.000	57.232
Overige personeelskosten	15.354	8.276	2.591	1.152	906	7.229	552	3.153	39.213	39.500	29.534
Reis- en verblijfkosten	4.024	2.169	679	302	237	1.895	145	827	10.278	9.500	10.237
Huisvestingskosten	15.597	8.408	2.632	1.170	920	7.343	561	3.203	39.835	43.200	41.121
Kantoorkosten	14.984	8.077	2.529	1.124	884	7.054	539	3.077	38.268	46.300	36.879
Bestuurskosten						4.032			4.032	3.900	3.610
Admin.kst. en alg.kosten						16.315			16.315	21.000	23.928
Kosten fondsenwerving											
	314.450	169.503	53.072	23.588	18.551	168.392	11.303	64.582	823.441	825.900	780.526
Verdeling B&A	54,3%	29,3%	9,2%	4,1%	3,2%						
	91.427	49.283	15.431	6.858	5.394	(168.392)					
Inhuur experts tbv projecten	34.396								34.396	7.000	9.600
Directe projectkosten	98.626	4.181	3.369						106.175	2.000	119.518
Totale kosten	538.899	222.967	71.871	30.446	23.945	0	11.303	64.582	964.012	834.900	909.644
Gemiddeld aantal personeelsleden (in fte's)									8,92	9,08	9,12

De kosten voor werkveld overstijgende werkzaamheden zijn in dit overzicht naar rato opgenomen onder de doelstellingen. In het overzicht in bijlage 4 onderaan zijn deze kosten wel apart benoemd.

1.4.7 Ontwikkelingen na balansdatum

De Provincie Utrecht heeft haar jaarlijkse bijdrage aan de NMU omgezet naar een subsidie voor vier jaar, op basis van een door de NMU ingediend meerjarenplan. Het subsidiebedrag bedraagt € 1.189.212 voor vier jaar. Naast deze basissubsidie heeft de provincie een bedrag van € 90.000 voor Natuur en Landschap voor de periode 2017-2019 toegekend en een programmasubsidie van € 169.500 voor het programma Energie, bestaande uit drie projecten in de periode 2017-2019.

1.4.8 Resultaatbestemming

De Provincie Utrecht stelt als voorwaarde dat de reservevorming van subsidiënten niet meer dan 10% van de basissubsidie mag bedragen. Met de Provincie Utrecht is daarom afgesproken om in de (uren)boekhouding een scheiding aan te brengen tussen de activiteiten die worden gefinancierd vanuit de provinciale basissubsidie (de basistaken) en activiteiten die d.m.v. projectsubsidies en andere bijdragen worden gefinancierd. Zo kan bepaald worden of een positief saldo is toe te schrijven aan de basissubsidie van de provincie of aan andere bronnen. Wanneer voor de door de provincie gefinancierde basistaken meer kosten zijn gemaakt dan in het werkplan begroot, wordt dit tekort conform de subsidieregeling van de provincie, onttrokken aan de tot dit moment opgebouwde egaliseringsreserve. Wanneer voor de basistaken minder kosten zijn gemaakt dan begroot, wordt het overschot gedoteerd aan de egaliseringsreserve.

Het saldo van het resultaat en de onttrekking uit of dotatie aan de egaliseringsreserve wordt toegevoegd of onttrokken aan de continuïteitsreserve. Dit vermogen dient als buffer voor het opvangen van tegenvallers, fluctuaties in projectinkomsten en als achtergronddekking bij het nemen van risicovolle beslissingen. De NMU streeft naar een continuïteitsreserve van minimaal een halve jaaromzet. Hierbij wordt het gemiddelde over de laatste drie jaar berekend.

1.4.9 Ondertekening van de jaarrekening

Origineel ondertekend door

Datum: 22-05-2017

Directeur

Voorzitter Raad van Toezicht

J.A.C. Hogenboom

Olav-Jan van Gerwen

De jaarrekening 2016 is goedgekeurd door de Raad van Toezicht d.d. 22-05-2017.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Deze controleverklaring is afgegeven ten behoeve van de provincie Utrecht.

Aan: de Raad van Toezicht van Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht te Utrecht.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht te Utrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2016 en de staat van baten en lasten over 2016 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het Controleprotocol provincie Utrecht januari 2010. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

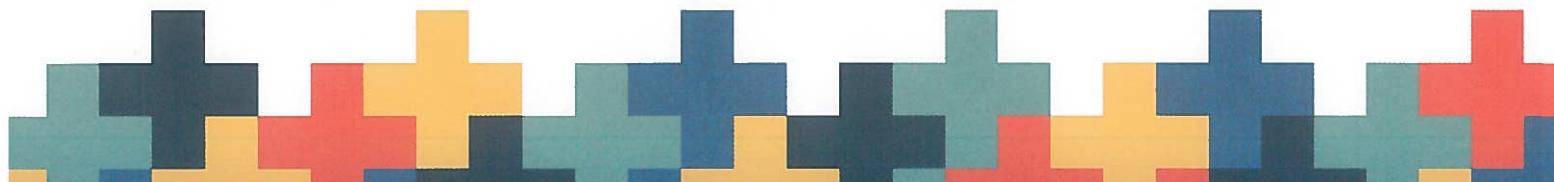
Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden alsmede de Beleidsregels toepassing WNT, inclusief het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.

Oranje Nassaulaan 1
1075 AH Amsterdam
Postbus 53028
1007 RA Amsterdam

Telefoon 020 571 23 45
E-mail info@dubois.nl
www.dubois.nl
KvK nummer 34374865

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving. Tevens delen wij mede dat de subsidieverplichtingen zoals bedoeld in het Controleprotocol provincie Utrecht januari 2010 zijn nageleefd.

Verklaring betreffende de verenigbaarheid van het bestuursverslag met de jaarrekening

Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Beperking in het gebruik en verspreidingskring

De jaarrekening van Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht en onze controleverklaring daarbij zijn uitsluitend bedoeld als verantwoording ten behoeve van de provincie Utrecht en kunnen derhalve niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

Amsterdam, 22 mei 2017

Dubois & Co. Registeraccountants

Origineel getekend door:
J.J.M. Huijbregts RA

1.6 Bijlagen

Bijlage 1: NMF projecten 2016

projectnaam	REALISATIE	BEGROTING	REALISATIE
	2016	2016	2015
	€	€	€
Nacht van de Nacht coördinatie (PR1506)	20.158	19.560	32.731
Voetafdruk 2015 (PR1507)			2.000
Voedselbos	960	960	1.200
Milieustudie Wind op land	26.670	24.150	
Position paper Windenergie	1.200	1.200	
Diversen			500
Green deal Sportvelden (PR1408)	7.910	5.440	320
<i>Green deal Sportvelden extra uren 2015</i>	<i>2.160</i>		
Groene Daken (PR1409)			880
Kleur je gemeente groen (PR1505)			13.920
Servicepunten NMF	7.760	8.240	280
Zonnecalculator			460
Algemeen			
Vrij besteedbaar bedrag	118.000	118.000	118.000
Voorzitter DB NMF	28.000	28.000	20.000
<i>Voorzitter DB NMF extra uren 2015</i>	<i>8.000</i>		
Totalen	220.818	205.550	190.291

Veel van de bovengenoemde subsidies betreffen projecten die een looptijd hebben van meerdere boekjaren. De bovengenoemde bedragen bij realisatie/begroting betreffen dus niet het gehele project.

Een deel van de opbrengsten betreft een vergoeding in 2016 van de Stichting De Natuur en Milieufederaties voor uren 2015 die in eerste instantie niet als opbrengst genomen waren.

In 2016 is 95,2% van alle toekenningen in Stichting De Natuur en Milieufederaties afkomstig van de "Nationale Postcode Loterij" (2015: 86,0%).

Bijlage 2: Niet-NMF-projecten 2016

	REALISATIE 2016	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
Projectnaam	€	€	€
Projectsubsidies Provincie Utrecht			
Commissie leefomgeving			316
Van stroomversnelling tot waterval			22.768
Utrecht 2040	4.974	10.951	67.257
Duurzaam Door 2014-2015	91.607	98.406	112.670
Provinciale Zonnekaart			10.133
Dialoog Staat van Utrecht	39.700	39.700	
Duurzaam Door 2016-2017 (zie bijlage 2a)	49.182	49.182	
Kennisnetwerk geothermie	6.053	7.832	
Groen aan de buurt 2016-2019	8.378	8.640	
Grootschalige zonneparken	40.389	40.389	9.610
	240.282	255.099	222.754
Projectsubsidies andere overheden			
Stook je rijk	7.760	8.000	11.069
Energiebesparing in de zorg			8.214
Op de Kaart (Gem UH)			4.100
Buurtmobiliteit	4.289	4.289	57.651
Hoogspringers	9.123	6.750	11.403
Utrechters samen naar energieneutraal			6.510
<i>Utrechters samen naar energieneutraal vor.jaren</i>	<i>(1.026)</i>		
EnergyX	16.444	16.444	31.441
MVO loont			6.427
U-thuis VVE-s	8.706	15.106	2.344
U-thuis lokale initiatieven	34.373	42.171	34.319
Ronde Venen zonnepanelen	2.504	2.234	5.850
Duurzaamheidsplan Soest	6.350	7.295	14.660
<i>Duurzaamheidsplan Soest vz. verlieslatende proj.</i>	<i>(6.390)</i>		
Lekker lopen fijn fietsen			9.810
Versnelling grootschalige zon	18.790	18.790	5.210
Op zoek naar klimaatprojecten	10.980	10.980	
Routekaart Nieuwegein	13.636	14.500	
<i>Routekaart Nieuwegein vz. verlieslatende proj.</i>	<i>(3.060)</i>		
Collectieve zon Utrecht	7.427	8.817	
Collectieve zon IJsselstein	5.500	5.500	
Zonne-energie bij sportclubs en maatsch.org.	818	818	
Stimuleren elektrische deelauto's	1.890	1.890	
Excursie Zonneweide De Bilt	1.260	2.800	
Excursie Zonneweide Deventer	3.479	4.260	
Nog te acquireren projecten			
	142.853	170.643	209.009

Projectsubsidies (eigen fw)/ niet-overheden

Samenwerking groene Planologie	15.504	15.504	15.504
Samenwerking NMU-Vitens	11.880	12.600	
CO2 Bank			255
CO2 Bank baten voorgaande jaren	4.540		
Groen aan de Buurt			988
Efro aanvraag NOM	14.670	14.670	7.298
Ring-ring app			6.558
	46.594	42.774	30.604

Een aantal van de bovengenoemde bijdragen betreffen projecten die een looptijd hebben van meerdere boekjaren. Bovengenoemde bedragen betreffen dus niet altijd het gehele project. In geval van overschrijding van het begrote (=toegezegde) bedrag wordt de realisatie gesteld op het bedrag van de toezegging.

Bijlage 2a: Uitsplitsing programma Duurzaam Door

Projectnaam	REALISATIE	BEGROTING	NOG TE	TOTOAAL
	2016	2016	BESTEDEN	PROJECT
	€	€	€	€
Programma Duurzaam Door				
Duurzaam Door 2016 programmamanagement	13.465	13.465	18.435	31.900
Duurzaam Door 2016 kennismanagement	720	720	7.380	8.100
DD 2016 Pr.lijn 1 Regionale Energie Alliantie	4.590	4.590	8.410	13.000
DD 2016 Pr.lijn 1 Energiebesparing bij particulieren	7.659	7.659	1.341	9.000
DD 2016 Pr.lijn 1 CoP Energieinitiatieven	4.358	4.358	4.642	9.000
DD 2016 Pr.lijn 1 CoP Kennisdeling vanuit Cirkelregio			3.700	3.700
DD 2016 Pr.lijn 2 Cirkelregio Utrecht	13.170	13.170	17.330	30.500
DD 2016 Pr.lijn 2 Biomassa	2.160	2.160	5.340	7.500
DD 2016 Pr.lijn 2 Versnellen allianties ketens	3.060	3.060	4.440	7.500
DD 2016 Pr.lijn 2 Kennisdeling vanuit Cirkelregio			7.000	7.000
DD 2016 Pr.lijn 2 Kennisdeling programma Duurzaam Door			5.000	5.000
Duurzaam Door gefactureerd door partners			67.800	67.800
	49.182	49.182	150.818	200.000

De begroting voor de werkzaamheden in 2016 is gelijk gesteld aan de realisatie in 2016.

Bijlage 2b: Duurzaam Door 2016-2017 Cofinanciering

Projectnaam	BEGROOT	REALISATIE 2016		TOTAAL 2016	Bedrag overheid	Bedrag derden	NOG TE BESTEDEN 2017
		Uren	Materiaal				
Zonne-energie bij sportclubs en maatsch.org.	-	1.440		1.440	1.440		
Campagne 'Energie neutrale regio'	11.250	7.560		7.560	7.560		
Bestuurlijk netwerk en lobby energie	10.800	10.710		10.710	10.710		
Servicepunt Energie Lokaal Utrecht	15.300	5.760		5.760	5.760		
Versnelling energietransitie Utrecht	25.200	25.785		25.785	25.785		
Vorming cirkelregio Utrecht	9.000	7.425		7.425	7.425		
Milieustudie Wind op Land	44.100	34.290		34.290		34.290	17.430
Windenergie prov Utrecht	3.479	14.940	959	15.899	15.899		
Position paper Windenergie	1.200	1.350		1.350		1.350	
Servicepunten NMF	7.760	8.730		8.730		8.730	
Draagvlak voor hoogspringers	10.293	8.280	843	9.123	9.123		1.170
CO2 bank	15.015	8.640		8.640		8.640	8.100
EnergyX	56.390	2.610	8.890	11.500	11.500		
Marsroute 50.000 won. NOM2020	14.868	14.670		14.670		14.670	198
U-thuis Energiebesparing VvE	11.050	7.290	1.596	8.886	8.886		
U-thuis lokale initiatieven	76.490	26.100	8.263	34.363	34.363		5.400
Sportclubs gemeente Ronde Venen	12.650	2.070	434	2.504	2.504		7.830
Energie landschappen Soest	9.550	6.255	95	6.350	6.350		8.685
Grootschalige zonneparken	49.999	25.600	1.112	26.712	26.712		
Versnelling grootschalige zon U-10	24.000	11.411		11.411	11.411		
Routekaart Klimaatneutraal N'gein	14.500	16.785	136	16.921	16.921		3.060
Collectieve zon Utrecht	14.500	2.610	4.817	7.427	7.427		4.090
Collectieve zon IJsselstein	9.500	990	4.500	5.490	5.490		
We drive solar	1.890	1.890		1.890	-	1.890	
Afvalvrije gebieden	-	1.530		1.530	1.530		
Excursie Zonneweide Gem.Afrt	2.800	1.260		1.260	1.260		540
Kennisnetwerk geothermie	7.832	6.053		6.053	6.053		1.780
Totaal COFINANCIERING	459.416	262.033	31.646	293.679	224.109	69.570	58.283
Totaal overheden	374.583	192.463	31.646	224.109			32.555
Totaal derden	84.833	69.570	0	69.570			25.728

Bijlage 3: Samenvatting realisatie baten-lasten 2016 verdeeld over Basissubsidie en Overig

		Basis uren			Overige uren		
Doelstellingen		Realisatie uren declarabel	Realisatie uren niet declarabel	Begroot Uren		Realisatie uren declarabel	Realisatie uren niet declarabel
Energie en Grondstoffen (EG)	14%	466	0,0	605	48%	2.806	381
Natuur en Landschap (NL)	33%	1.105	0,0	1.086	15%	853	12
Duurzame mobiliteit (BM)	16%	536	0,0	528	1%	81	0
Duurzame landbouw (DL)	6%	204	0,0	195	1%	70	0
Duurzame stad (DS)	3%	104	0,0	105	2%	97	15
Overstijgend en ondersteunend	28%	942	13,0	910	33%	1.965	118
Uren totaal		3.355	13	3.428		5.871	525

	Basissubsidie 2016 €	Begroot Basis subsidie 2016 €	Overige baten 2016 €
BATEN			
Toegezegde basissubsidie provincie	297.303	297.303	677.600
NMF, projectsubsidies, donaties rentebaten			
	297.303	297.303	677.600

LASTEN

Besteed aan doelstellingen

Energie en Grondstoffen	14%	41.590	18%	52.470	48%	250.390
Natuur en Landschap	33%	98.576	32%	94.143	15%	76.130
Duurzame Mobiliteit	16%	47.793	15%	45.792	1%	7.229
Duurzame Landbouw	6%	18.207	6%	16.912	1%	6.247
Duurzame Stad	3%	9.237	3%	9.063	2%	8.657
Overstijgend en ondersteunend	28%	84.051	27%	78.922	33%	175.331
Directe projectkosten						140.571
Som der lasten		299.455		297.303		664.557
Resultaat		(2.152)		0		13.043

Bijlage 4: Toelichting lastenverdeling van de Realisatie 2016 verdeeld over Basissubsidie en Overige financiering

BESTEDINGEN

Doelstellingen

	Basis sub EenG	Ov fin. EenG	Basis sub NenL	Ov fin. NenL	Basis sub DM	Ov fin. DM	Basis sub DL	Ov fin. DL	Basis sub DStad	Ov fin. DStad	Basis sub Over stijgend	Ov fin. Over- stijgend	Basis sub Realisatie 2016	Ov fin. Realisatie 2016	Totaal Realisatie 2016
Verdelingsgrondslag (in percentage)	13,9%	48%	32,9%	15%	16,0%	1%	6,1%	1%	3,1%	1,7%	28,1%	33%			
	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	
Personeelslasten	36.618	220.454	86.791	67.028	42.079	6.365	16.030	5.501	8.133	7.622	74.002	154.369	263.653	461.339	724.992
Huisvestingskosten	2.012	12.113	4.769	3.683	2.312	350	881	302	447	419	4.066	8.482	14.487	25.348	39.835
Organisatiekosten	2.960	17.823	7.017	5.419	3.402	515	1.296	445	658	616	5.983	12.480	21.316	37.298	58.614
	41.590	250.390	98.576	76.130	47.793	7.229	18.207	6.247	9.237	8.657	84.051	175.331	299.455	523.986	823.441
Verdeling B&A	19,3%	71,8%	45,8%	21,8%	22,2%	2,1%	8,5%	1,8%	4,3%	2,5%					
	16.229	125.916	38.465	38.284	18.649	3.635	7.104	3.142	3.604	4.354	(84.051)	(175.331)			
Experts tbv projecten		34.396												34.396	34.396
Directe projectkosten		98.626		4.181		3.369		0		0				106.175	106.175
	57.819	509.329	137.041	118.595	66.442	14.233	25.311	9.389	12.842	13.011	-	-	299.455	664.557	964.012

Hengeveldstraat 29 | 3572 KH Utrecht | 030 2567 350 | info@nmu.nl | www.nmu.nl